

Arbeidsrapport nr. 208

Jørgen Amdam og Geir Tangen

Næringsretta midlar for regional utvikling, kompensasjon for auka arbeidsgjevaravgift

Oppsummering frå samlingar i 2007

Jørgen Amdam og Geir Tangen

**Næringsretta midlar for regional utvikling,
kompensasjon for auka arbeidsgjevaravgift**

Oppsummering frå samlingar i 2007

Arbeidsrapport nr. 208

Høgskulen i Volda Møreforsking Volda

2007

Prosjekttittel	Følgjestudie av kap. 551, post 61 ”Næringsrettede utviklingstiltak – kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift”
Prosjektansvarleg	Møreforskning Volda
Prosjektleder	Jørgen Amdam, Høgskulen i Volda
Finansiering	Kommunal- og regionaldepartementet (KRD)
Ansvarleg utgivar	Møreforskning Volda
ISBN	978-82-7692-273-8 (elektr. utgåve)
ISSN	0805-6609
Distribusjon	http://www.moreforsk.no/volda.htm http://www.hivolda.no/fou

© Forfattar/Møreforskning Volda

Føresegnene i åndsverklova gjeld for materialet i denne publikasjonen. Materialet er publisert for at du skal kunne lese det på skjermen eller framstille eksemplar til privat bruk. Utan særskild avtale med forfattar/Møreforskning Volda er all anna eksemplarframstilling og tilgjengeleggjering berre tillate så langt det har heimel i lov eller avtale med Kopinor, interesseorgan for rettshavarar til åndsverk.

Arbeidsrapportserien er for faglege og vitskapelege arbeid som ikkje fullt ut stettar krava til forskingsrapportar. Det kan vere delrapportar innanfor større prosjekt, eller læremateriell knytt til undervisningsføremål.

Arbeidsrapportane skal vere godkjende av anten dekanus, gruppeleiar, prosjektleder (for IAAI: instituttleiar) eller ein annan fagperson dei har utpeika. Kvalitetssikringa skal utførast av ein annan enn forfattar.

Innhold

Forord	4
Bakgrunn	5
Refleksjonar over utfordringar, organisering og eigenutvikling	5
Refleksjonar om regional utvikling, government og governance	7
Refleksjonar om partnerskap	9
Refleksjonar om 60- og 61-midlane	10
Refleksjonar om fylkeskommunen som utviklingsaktør	13
Refleksjonar om statens rolle	14
Refleksjonar - verkemiddelapparat og støtteordningar i endring	16
Implikasjonar	17
Referansar	19

Vedlegg:

- 1. Profilanalysen 2006**
- 2. Fylka sine erfaringar med ordninga og strategiar vidare i høve til 61-posten**
- 3. Gruppearbeid under samlingane. Refleksjonar knytt til verkemiddelutvikling – krav og forventningar til ulike nivå**
- 4. Rapportering**
- 5. Strategi for vidareutvikling av verkemiddel – kva har vi lært og korleis vi vil arbeide vidare. Forventningar til fylka frå departementet**
- 6. Kan fylkeskommunen vere ein sentral aktør i regional utvikling?**
- 7. Tema og problemstillingar for vidare diskusjonar**

Forord

Næringsretta utviklingstiltak er ei særmerka ordning i høve regionalt utviklingsarbeid samanlikna med andre verkemiddelordningar både i Noreg og i ein nordisk samanheng. Dette fordi denne ordninga representerer store løyvingar til regionalt nivå, kriteria for bruken av midlane er relativt generelle og fridomen er stor i høve lokal organisering og val av arbeidsformer. I tillegg har haldninga frå sentrale myndigheiter vore at dette er ”næringslivet sine egne pengar”.

Denne rapporten skal gi ei oppsummering frå to samlingar der sentrale aktørar i dei involverte fylka møtte kvarandre og Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) til informasjon og refleksjon. På Gardermoen den 4. og 5. juni 2007 møttest fylka Hedmark, Oppland, Buskerud, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland og Hordaland. På Hell/Stjørdal den 13. og 14. juni 2007 møttest Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland og Troms. Første dag var programmet av formidlande karakter; Møreforsking presenterte evalueringsresultat med stor vekt på profil i middelbruk og fylka presenterte sine strategiar for å føre ordningane og erfaringane vidare. Andre dag var knytt til veggen vidare; Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) sine strategiar for vidareutvikling av verkemiddel, gruppearbeid med tilhøyrande presentasjon og diskusjon knytt til verkemiddelutvikling og med avsluttande refleksjon over erfaringane med 61-midlane.

Hovuddelen av rapporten er knytt til nokre refleksjonar og moglege implikasjonar i høve til ordninga som vart presentert og diskutert under dei to samlingane.

Volda, 20. september 2007

Jørgen Amdam

Geir Tangen

Bakgrunn

Næringsretta utviklingstiltak - kompensasjon for auka arbeidsgjevaravgift (Kap. 551, Post 61) kan knytast til den geografiske differensieringa av arbeidsgjevaravgifta. Sidan 1975 har Noreg vore delt inn i ulike arbeidsgjevaravgiftssoner, men frå 2004 vart ordninga med geografisk differensiert arbeidsgjevaravgift gradvis endra etter pålegg frå overvakingsorganet i EFTA, ESA. Pålegget frå ESA har samanheng med at differensieringa av arbeidsgjevaravgifta vart rekna som driftsstøtte. Målet med dei næringsretta utviklingstiltaka har vore å få til ein særskilt næringsretta innsats i område som fekk auka arbeidsgjevaravgift frå og med 2004. Innsatsen gjennom desse kompensasjonsmidlane skal mellom anna medverke til å fremje målet om å ta vare på hovudtrekka i busetnadsmønsteret, og med utgangspunkt i dei spesielle utfordringane og ressursane som ein har i kvar region, freiste å ta ut det verdiskapingspotensialet som finst der. Dette gjennom implementering av tiltak og prosjekt som kan gje varige, positive effektar for næringslivet og regionane. Utgangspunktet frå sentralt politisk hald då ordninga vart innført var at dette er ”næringslivet sine egne pengar”, og at verksemdene skal få attende pengane ”krone for krone”. Dette førte til ei særskilt mobilisering av aktørar, spesielt frå næringslivet, som vi har sett lite av knytt til andre verkemiddel. Innhaldet i denne særskilde innsatsen har i kvart fylke vorte utforma i samarbeid mellom næringslivet og dei regionale partnerskapa i form av konkrete handlingsplanar. Fylka som er omfatta av ordninga har blitt utfordra til å ta på seg ei koordinerande rolle i høve til prosessane knytt til verkemiddelbruken, og regionane har blitt oppmoda om å kome opp med planar og prosjekt som dei vil prioritere.

Refleksjonar over utfordringar, organisering og eigenutvikling

Slåande trekk med 61-midlane er den store ulikskapen i organisering mellom fylka, frå ”sentralstyring” i Troms og Sogn og Fjordane til maksimal desentralisering og regionalisering i Møre og Romsdal. Organiseringa er også prega av ”rettferd” langs to dimensjonar – kompensasjon til kommunar/distrikt og kompensasjon til bedrifter som har tapt pengar – eller ein kombinasjon av dette. Dette kunne freiste til samanliknande organisasjonsstudiar for å finne ”beste modell”, men dialogen med aktørane i fylka har eigentleg avklart at situasjon og utfordringar er så ulike mellom fylka og innan fylka at det krev ulike organisatoriske og strategiske tilnærmingar for å få eit godt resultat. Slåande er det også at svært få informantar er misnøgdde med dei organisatoriske ordningane som er utvikla lokalt og regionalt – truleg i stor grad fordi dei sjølv har vore med å utvikle dei og fordi ordningane er enkle og ubyråkratiske og med enkle og oversiktlege organisasjons- og vedtaksprosessar.

Eigentleg er dette ein slåande illustrasjon på det som Healey (1997) presenterer som ei hovudutfordring i moderne samfunnsutvikling at vi må *lære å leve saman men forskjellig*, vi må akseptere at vi har ulike situasjonar og utfordringar og at det krev ulike tiltak og ulike institusjonar. Kompensasjonsordninga har faktisk vore eit gigantisk forsøk på å overlata til dei regionale nivået sjølv, i samspel mellom næringsliv og offentlege aktørar, å organisere bruken av store verkemiddel på den måten som dei sjølv meiner er best tenleg og stort sett har dette fungert godt (Ytterdal, Hervik, Bræin og Amdam 2007). Ein kan reflektere over kvifor og korleis dette har skjedd, la oss peike på nokre punkt:

- *Brei deltaking og aktiv argumentasjon er avgjerande for å skape oppslutning om strategiar og satsingar.* I dei aller fleste fylka og regionar har spesielt representantar frå bedrifter som har tapt midlar engasjert seg i verkemiddelbruken på langt meir aktive måtar enn for andre næringsretta verkemiddel. Argumenta er mange men

”eigarretten” til midlane – at dette er midlar vi eigentleg eig – har truleg vore eit viktig motiv og dermed også ein sjølv sagt ”rett” til å vere med på å bestemme.

- *Som regel er det lettast å engasjere aktørar i næringslivet og det sivile samfunnet i operative partnerskap som har direkte nytte/meining for dei.* Dette har vi også sett gjeld bruken av 61-midlane. Store midlar er tilgjengeleg, det er kort veg frå drøfting av kvar midlane trengs til konkrete prosjekt og tiltak – til handling og som har klar direkte og/eller indirekte nytte for bedrifta og samfunnet.
- *Partnerskap og utviklingsarbeid må byggje på og fremme demokratiske arbeidsmåtar og vedtaksprosessar for å unngå ”demokratisk underskot” og korrupsjon.* Den breie deltakinga frå næringslivet i lag med andre aktørar (politikarar og tenestemenn) har truleg skapt situasjonar med stor openheit om middelbruk og utvikling av gjensidig tillit i løpet av kort tid.
- *Samtale og samarbeid blir dei viktigaste reiskapane for å skape visjonar, strategiar og handlingar.* Dette blir understreka av informantane våre og i alle evalueringsseminara vi har hatt undervegs i denne følgjeevalueringa.

Eit anna utgangspunkt er dei klare funna i regionalforskinga om at rett nok har regionar mange sams utfordringar, men situasjonen i vår komplekse geografi i lag med særskilde områdevisse utfordringar gjer at ein har store behov for områderetta politikk og tiltak og regional differensiering, i tillegg til generelt verkande tiltak for å møte fellesutfordringar. Eit gjennomgåande trekk i litteraturen (sjå til dømes Stöhr 1990) om regional utvikling er at slik ”eigenbasert utvikling” ikkje kjem av seg sjølv og like eins at regionale tilhøve og tradisjonar spelar ei svært stor rolle. Ein er nøydd til å finne vegar og arbeidsmåtar som passar den lokale og regionale situasjonen og kulturen og her framstår ulikskapane i ressursbruk, organisering og arbeidsmåtar i fylka knytt til 61-midlane som eit godt døme (sjå Yttredal m.fl. 2007). Storper (1997) hevdar at dei viktigaste grepa for å bygge relasjonar og skape utvikling nedanfrå er tidlegare erfaring, samtale og tillit og at ein ovanfrå berre kan stimulere slike prosessar, ikkje styre dei.

Ein av dei meir omfattande systemanalysane knytt til forholdet mellom region og stat innan områdeutvikling er Vigar m.fl. (2000) si institusjonelle analyse av forholda i England. Det dei finn bekreftar studiane vi har gjort knytt til 61-midlane, korleis kan ein få politikarar, administratorar, næringslivsfolk og andre til å ”bryte ut av vanetenking og vanehandling”, til å sjå nye utfordringar i tide og til å utvikle nye strategiar og ny politikk (Vigar m.fl. 2000 s. 284 ..). Dette er ei utfordring på alle nivå og krev ein open og sams meningsdannande diskurs som er meir omfattande i aktørar og prosessar enn vanlege ”rituelle skriftlege prosessar”. Utgangspunkta er derfor ikkje primært knytt til ”styring” men til ”læring” som krev kritisk dialog innan og mellom nivå. Det er ein del føresetnader som alltid gjeld for slike samarbeidsforhold og som vi også har sett her:

1. **Maktlikevekt.** Samarbeid fungerer svært sjeldan godt om nokon kan og vil instruere andre partar. Dette betyr at regionane må ha ”makt” til å sette foten ned i forhold til staten og næringslivet i forhold til offentlege mynde. ”Sjølvråderetten” over fordelte midlar har vore ein klar stimulans her og presiseringa av at dette er ”næringslivet sine pengar” har gitt næringslivet ”makt” i forhold til offentlege aktørar. Etter kvart har vi også sett meir samarbeid om middelbruk over ”domenegrensar” med dette utgangspunktet.
2. **Tillit.** Aktørane bør ha eit grunnleggande tillitsforhold til kvarandre, ei sams forståing at ein vil noko i lag sjølv om ein kan vere usamd om vegen. Tillit byggjer på erfaring og direkte kommunikasjon og krev normalt at talet aktørar er oversiktleg og forholda

langsiktige. Gjennom 61-midlane er nye og oversiktlege arenaer og prosessar skapt med eit klart handlingsfokus.

3. **Interessefellesskap og tidlegare erfaringar.** Om nokre aktørar har heilt andre interesser enn andre så må det gjerast klart og handterast organisatorisk og prosessretta. Tidlegare erfaringar om korleis både semje og usemje blir handtert betyr svært mykje. Dei nye og friske midlane har her skapt nye fellesskap og gitt høve til å vinne nye og annsleis erfaringar.
4. **Samtale og samarbeidsprosessar – snakk først og skriv etterpå.** Aktiv, hyppig og open dialog er det viktigaste verkemiddelet for å utvikle forståing, tillit og interessefellesskap om det er grunnlag for det – og for å rydde vekk misforståingar.
5. **Avtaleform.** Avtalar kan ha mange former, frå juridiske kontraktar med ”straff” om avtalebrot (og som er vanleg i konkurranseforhold) til moralsk bindande avtalar som til dømes mellom aktørar som er vant til å samarbeide og som er avhengige av kvarandre (tillitsøkonomi). Kanskje med unntak av nokre avtalar med Innovasjon Norge er det meste av avtalar vi har sett klart knytt til eit tillitsforhold.
6. **Plan og planlegging.** Vi har sett ulike former for kommunikativ planlegging der samarbeidet om å utvikle mening og innhald i lag er det primære og at sams strategiar m.m. blir nedteikna i omforente avtalar/planar som mest har form av ”referat” med grunnlag i dialog og forhandlingar. (Snakk først og skriv etterpå). Eit typisk trekk over tid er at aktørane etter kvart har blitt meir langsiktige og strategiske i si tenking og planlegging, frå å omfamne ”ventande prosjekt” i starten til sjølv å utvikle visjonar og strategiar og med tilhøyrande handlingsplanar med eit høgt bevisstheitsnivå om korleis og kvifor midlane skal brukast – og også ofte med eit breiare samfunnsfokus enn i starten. Samstundes er samarbeidet meir prega av konsensus, meningsfellesskap og skriftleg nedfelling av viktige prinsipp og handlingar enn kompromissdokument og ordrike planar.

Refleksjonar om regional utvikling, government og governance

I utviklingsarbeid er det ofte eit vanskeleg samspel mellom innsats ovanfrå og nedanfrå i samfunnet. Ovanfrå er det vanskeleg å gripe direkte inn i lokale og regionale utviklingsprosessar eller å stimulere manglande slike. For at offentlege og oftast økonomiske verkemiddel skal gi ein regional meirverdi ut over vanleg forbruk, treng ein eit lokalt/regionalt mottakssystem som nyttar tilgjengelege midlar til å etablere nye og berekraftige arbeidsplassar, organisasjonar, arbeidsmåtar m.m. og som kan fortsette sjølv om verkemidla opphøyrar. Ved styring ovanfrå er det også vesentleg å ha gode og legitime system for å unngå ubevisst forskjellsbehandling, for å kunne ha innsyn og rettferd. Dette betyr at det er vanskeleg å unngå det som karakteriserer ”government” på figuren nedanfrå – behov for kommando og kontroll, byråkratiske og like rutinar bygd på klare reglar, profesjonalitet m.m. Dette er svært viktige ordningar og prinsipp når det gjeld fordeling av offentlege midlar til ulike formål i dei offentlege systema og i forhold til brukarar av til dømes trygd m.m. Utdringa er at slike ordningar i seg sjølv ikkje stimulerer entreprenørskap og samfunnsutvikling, snarare tvert i mot fordi det kan stimulere til korleis ein kan utnytte regelverk til eigen fordel i staden for brei samfunnsutvikling.

Kollektiv utvikling nedanfrå, ofte kalla sjølvhjelp, sosialt entreprenørskap m.m. oppstår ut frå eit sams følt behov for å endre og forbetre samfunnet ut frå eigne verdiar og utfordringar. I staden for å starte med ytre rammer og reglar, er fokus korleis den sams følte og opplevde situasjonen er og ei sams oppfatning av kva som bør gjerast – og som ein kan omtale som ein spiraleffekt der aktørar i saman lærer av kvarandre om kva som er fornuftige og realistiske

mål, verkemiddel, tiltak, resultat m.m. Utgangspunktet er ikkje sektorgrenser eller domene, men heilskaplege vurderingar av tilhøva i samfunnet og/eller næringslivet. Aktørar med ulik bakgrunn og makt på ulike arenaer kjem saman for å skape innsats i lag og gjerne med fordelt ansvar ut frå eigen samfunns- og maktposisjon. Resultatet; governanceprega styrings- og beslutningsprosessar, kan karakteriserast som på høgre side i figuren nedanfor og som ein kontrast i forhold til offentleg ”einestyre”.

Fordi det offentlege har avgrensa makt over føretak, ikkje offentlege organisasjonar, privatpersonar m.m. så er beslutningsfattinga fleksibel – ein må bruke systema som er dei mest effektive for kvar av aktørane og i forhold til tiltaket. Dette betyr at ein må bli samde om kva som skal gjerast av kven og så korleis ein skal gjere det både faktisk og juridisk. Om dette skjer i bedriftssfæren må ein bruke tilsvarende juridiske system. Ei stor tabbe ein gjer på offentleg side er å tru at ein faktisk kan gjere vedtak som styrer slike prosessar og innhaldet i dei når dei faktisk er utanfor heilt eller delvis det offentlege domenet eller til dømes ein miks av private og offentlege midlar. Reelle partnerskap mellom offentlege og private aktørar må erkjenne denne realiteten og finne praktiske og juridiske riktige vegar å gå – noko som krev eit mangfald av praksis bygd på konsensus mellom partane. Det interessante i dette ”forsøket” er at i dei aller fleste fylka og regionane har nettopp dette skjedd. Det er utvikla eit mangfald av praksis, i stor grad bygd på aktørane sine erfaringar og bakgrunn og med stor grad av brubygging på tvers av offentleg-private barrierar. I desse prosessane har det vore langt viktigare å finne fram til praktiske og effektive måtar å ”gjere ting på” enn å forhalde seg til ”sentrale retningsliner” utanom dei mest basale som EU-direktiv m.m. Grunnen er sjølvsagt at det var få sentrale føringar og stor fridom til å gjere det aktørane meiner var fornuftig i deira situasjon – og dette har ført til store variasjonar både i organisering og i middelbruk. På den andre sida har vi ikkje kome på sporet av misbruk i noka form, aktørane har teke med sin eigen gode etikk i prosessane og så langt vi kan vurdere det utvikla ein god omforent etikk om kva ein kan og ikkje kan gjere.

Figur 1. Government og Governance. Etter P. Healey foredrag i Volda 2003.

Government – ”Styring frå toppen”	Governance – ”Sams leining” – fleiraktør og fleirnivå
Kommando og kontroll	Fleksibel beslutningsfatting – å få konsensus mellom mange partar
Byråkratisk rutine	Eit mangfald av praksis – ”finne vegen”
Norm-dreven rutineprega logikk	Dialog dreven av regulerande praksis – tradisjon, tillit, samtale
Styrt av ”profesjonelle” – politikarar og teknokratar	Styrt av interkulturell dialog og praksis
Vertikal legitimitet og ”accountability” (rapportering)	Horisontal legitimitet og ”accountability” (rapportering)

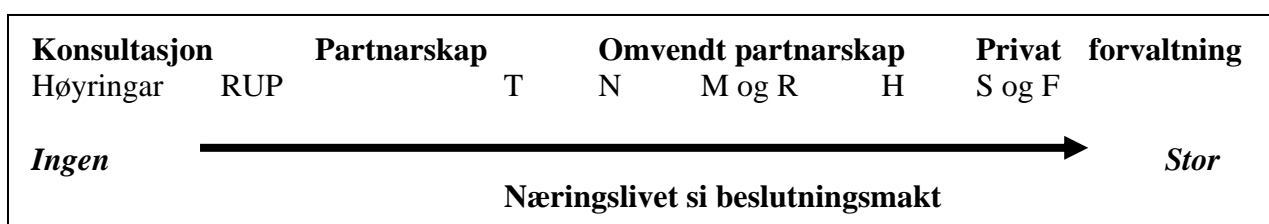
61-midlane har stort preg av ”governance” – midlane er ”kasta ut” med svært stor fridom til organisering og middelbruk – og dei mobiliserte aktørane i fylka har funne ulike vegar å gå. Faren, i forhold til fleksibilitet og dynamikk, er utvikling av særreigne tradisjonar og som over tid kan føre til ”governmentliknande” forvaltning av middelbruken. No må det seiast at både

government og governance har sine fordelar og ulempar. Government har sin store styrke innan forvaltning som skal vere regelbunden m.m., governance innan felt med stor kompleksitet, dynamikk, fragmentert ansvar m.m. og der lite er og bør vere ”forutsigbart”. Ei vanleg antaking er at i periodar med stor dynamikk og samfunnsending så må også utviklingsretta verkemiddel vere prega av det same – ein må ha stor tillit til at lokale og regionale aktørar sjølv veit ”kvar skoen trykker” og ha vide fullmakter for og tillit til at aktørar gjer ”fornuftige ting” – samstundes som ein må kontrollere i forhold til misbruk av typen ”korrupsjon”. Openheit og innsyn i beslutningsprosessar for alle aktørar svært viktig – som Storper (1997) peikar på er open og breitt inkluderande samtalar (talk) og tillitsbygging (trust) dei viktigaste utviklingsmidlane i slike prosessar og i betydeleg grad synes 61-midlane å ha stimulert dette. Dette er truleg noko av bakgrunnen til at informantane våre i 61-evalueringa gjerne ville både ha gjeninnført den automatisk verkande ordninga (reduisert arbeidsgjevaravgift) og behalde 61-midlane, fordi den siste har stimulert til samarbeid, relasjonsbygging, kunnskapsutveksling m.m. som elles ikkje ville ha skjedd.

Refleksjonar om partnerskap

Kompensasjonsordninga har ført til nye alliansar og partnerskap. Eit trekk ved kompensasjonsordninga som har kome stadig klarare fram er at dei aktørane som har vore først på banen også har vorte retningsgjevande for både organisering og prosess. Dei opne retningslinene for ordninga, utan klare føringar for korleis dette skulle vere organisert, gjorde det mogleg for enkeltaktørar å ta initiativ. Kva aktørar som har vore aktive og kva alliansar som har oppstått avhenger dermed av kven som har teke tak i ordninga frå byrjinga av.

Det typiske med partnerskap er at det er måtar å organisere aktørar knytt til ei bestemt sak, saksfelt eller område, som gjer det mogleg for partane i fellesskap å styre i samsvar med prinsipp som dei sjølv utviklar. Tradisjonelt knytt til 60-midlane er det vesentleg offentlege partnerskap om ein skal krevje at aktørane er likeverdig, medan ein for 61-midlane nærast kan kalle nokre av modellane for private partnerskap i det minste om ein berre ser på beslutningsmakt, sjå figur 2 henta frå oppsummeringsrapporten vår (Yttredal m.fl. 2007).

Figur 2. Figuren illustrerer korleis kompensasjonsordninga representerer ei forskyving av beslutningsmakt frå det offentlege mot det private i forvaltning av regionale næringsutviklingsmidlar.

Høyringar, RUP, Troms, Nordland, Møre og Romsdal, Hedmark og Sogn og Fjordane er plasserte på ein skala frå ingen til stor privat beslutningsmakt. Vi har valt å kalle organisasjonsmodellane som er valt i Nordland, Møre og Romsdal og delvis Troms for omvendte partnerskap, basert på det faktum at næringslivet tilsynelatande har større kontroll enn det politiske systemet med bruk av midlane. Modellane valt i Sogn og Fjordane og Hedmark nærmar seg privat forvaltning utanfor direkte kontroll frå det politiske systemet. Det siste er sjølv sagt med modifikasjonar: Staten har kontroll med løyvingar og retningslinjer for

organisering av ordninga og Innovasjon Norge er forvaltar av dei bedriftsretta midlane. Det er fylkeskommunane som formelt har ansvar for organisering av ordninga og i nokre tilfelle er regionråda også involvert i utnemning av regionale styringsgrupper. Føringsane og prosessane ved etableringa av ordninga har likevel ført til at det ville vore svært vanskeleg for både det politiske og administrative systemet på fylkesnivå å endre på organisering eller makt over midlane.

Kompensasjonsordninga har dermed ført næringslivet inn på heilt nye arenaer i offentleg sektor, sjølv om det er i ulik grad i ulike fylke. I eit fylke som Sogn og Fjordane, har næringslivet på sett og vis teke over forvaltninga i kraft av å vere representant for næringslivet. På denne måten har norsk regional forvaltning tatt eit steg ut i eit heilt nytt område. Nettopp det at næringslivet styrer bruken av midlane er også trekt fram som eitt av dei viktigaste positive sidene ved ordninga i alle fylka. Som vist i Yttredal m. fl. (2007) er midlane frå kompensasjonsordninga nesten fri for "vanleg" demokratisk styring på lokalt og regionalt nivå. Denne måten å forvalte offentlege midlar kan innebere dilemma knytt til vårt demokratiske system. Dette har likevel vore svært lite framme i debatten trass i at midlane frå kompensasjonsordninga for 2006 med sine 1.170 millionar kroner overstig dei ordinære regionale utviklingsmidlane til fylkeskommunane (1.055 millionar kroner ikkje inkl. Oppland). På den andre sida er det sannsynleg at denne ansvarleggjinga av næringslivet har skapt grunnlag for nye offentleg-private og likeverdige partnerskap for det er ikkje til å kome utanom at relle partnerskap krev reell makt hjå alle aktørar og at ingen er "gratispassasjerar" eller er med berre for å kontrollere.

Refleksjonar om 60- og 61-midlane

Over tid vil kunnskap, relasjonar og mobilisering endre seg, men ofte på måtar som framstår som "stivhengig" og "tradisjonell". Det skjer ikkje dramatiske endringar av kunnskap, relasjonar, arenaer, deltaking m.m. over tid – i staden har organisasjonar og institusjonar som eit verkemiddel med seg ei "historie" som også vil prege framtida om ein ikkje syter for dramatiske brot. Mange av informantane våre hevdar at eit slikt "brot" karakteriserer bruken av 61-midlane i forhold til 60, eller kanskje meir rett prosessane og aktørane knytt til avgjerder om middelbruk. Den tydelege sentrale politiske markeringa av at dette var "næringslivet sine egne pengar" førte i dei fleste fylka til eit brot med administrative tradisjonar knytt til 60-midlane. Andre aktørar, i hovudsak næringslivsrepresentantar, vart mobilisert som hovudaktørar og retningsgivarar i organisering og middelbruk (Rye og Yttredal 2005). Slik sett er 61-midlane i dag utan slike bindingar, handlefridomen blir opplevd som langt større m.m. Men samstundes vil det også her kunne utvikle seg ein "regulerande og fordelande praksis" som bind den regionale middelbruken. Døme er fordelinga mellom regionar og mellom regionale midlar og bransjeprogram i Nordland og tilsvarande mellom bedriftsretta og "samfunnsutviklande" midlar i begge fylka (Rye og Yttredal 2005). Slik institusjonalisering og tradisjonsutvikling tar ofte forbausande kort tid – truleg fordi aktørar treng noko "fast" å halde seg til – systema må gjerast rimeleg "forutsigbare". *Ei utfordring er derfor om ein kan gjere systema "forutsigbare" og fleksible samstundes.*

På figur 3 har vi forsøkt å oppsummere argument knytt til institusjonell kapital og dei to verkemidla og med vekt på fylkesnivået. Vi gjer merksam på at dette er vår subjektive vurdering av situasjonen i dag og at det vil vere store regionale forskjellar her fordi det er stor spreiding i korleis både 60 og spesielt 61 midlane vert brukt frå fylke til fylke. Vi vil hevde at det i dag ikkje er det sentrale regelverket som set hinder for meir radikal bruk av 60-midlane. I frifylkeforsøket var det ei sams erkjenning i til dømes etatssjefskollegiet i

Nordland og mellom sentrale aktørar i Aust-Agder at dersom ein var samd om eit tiltak, prosjekt, program, strategi m.m. så fann ein alltid verkemiddel om nødvendig ved ”fleksibel tolking” av reglar og ”fleksibel bokføring/rapportering” (Amdam 1996). Den store oppmjukinga av regelverket som faktisk har skjedd etter den tid har etter vår meining fjerna alle formelle hinder som kunne vere ei utfordring i frifylkeperioden, men som då krevs det ein ”argumentasjons- og grunngjevingstvang” som uansett må vere til stades og klar sams vilje mellom styrande aktørar. Og den irske tilpassinga gjeld i høgste grad også her – om ein gjer fornuftige ting er det sannsynlegvis lett å få tilgjeving sjølv om ein formelt sett ikkje kan få tillating.

Vi er samde med Knudsen m. fl. (2005) og andre om at dei største hindera med aktiv bruk av 60-midlane er:

- Midlane er små i dei fleste fylka og dette gjer at kampen om fordeling m.m. vert spesielt viktig. I fylke som Nordland med store midlar meiner vi å sjå større fleksibilitet samanlikna med andre fylke. Der er fylkeskommunen også politisk pragmatisk og administrativt sterkt støttande i forhold til 61-middelbruken.
- Tradisjonsbunden ”sjølvbinding” til middelbruk gjer at det opplevde ”handlingsrommet” blir lite og inviterer ikkje til politisk aktivisering, mobilisering av nye aktørar og tema, eller til strategiske endringar.
- Denne ”sjølvbindinga” gjer at fylkeskommunen har lite midlar til ”styring på marginalen” gjennom samarbeid med andre aktørar. I frifylket var ”frie midlar” ein vesentleg ressurs for å kunne invitere til partnerskap og samarbeid og som også verka styrande på til dømes middelbruken til statlege og private aktørar.

Figur 3. Hypotesar om institusjonelle eigenskapar ved 60- og 61-postane på fylkesnivå

Institusjonelle forhold:	60-posten	61-posten
Kunnskap om situasjon, utfordringar, effektar m.m. Antaking: makt er avgjerande for kva kunnskap som blir brukt	Brukt kunnskap er sterkt prega av fylkeskommunens byråkrati og tradisjonelle samarbeidspartar som Innovasjon Noreg, NHO, LO, store tradisjonelle bransjar og foretak m.m. og utvikla gjennom samarbeid, sams strategiske og operative prosessar m.m. Kunnskapstilfanget er næringsfokusert fram for samfunnsorientert, distrikt fram føre region, og fremmar "tradisjonell bruk" av virkemiddel. <i>Hypotese: dei som har makt i strukturane siler bevisst eller ubevisst kunnskap til eigen fordel.</i>	Brukt kunnskap er førebels "tilfeldig" og avhengig av kva aktørar som er aktivisert i styringssystemet – men sterkt prega av næringslivaktørar som vil kontrollere bruken av "sine egne pengar" og deira oppfatningar. Kunnskapen er næringsprega men også retta mot næringslivets samfunnsavhengigheit. Førebels lite prega av sams strategisk tenking/planlegging. Truleg store forskjellar mellom fylka – til dømes S&F der næringslivet har hovudrolla til Nordland der det regionalt er utvikla tette samarbeid mellom næringsliv og folkevalde. <i>Hypotese: "Tradisjonell" næringslivskunnskap kan bli dominerande også her.</i>
Relasjonar – nettverk mellom aktørar, arenaer m.m. Antaking: makt over middelbruken vil vere prega av relasjonar og nettverk	Over tid er det utvikla tette og sterke relasjonar mellom aktørar som avgjer kven som er innanfor og utanfor i partnerskap, virkemiddelbruk m.m. Dette pregar prosessar og beslutningar. <i>Hypotese: relasjonane er stabile over tid og pregar kven som blir aktivisert i prosessar og middelbruk – hindrar endring og støtte til nyskapande aktivitetar.</i>	Måten midlane vart introdusert på har skapt nye arenaer og relasjonar – til dømes sams program innan samarbeidsområde som det lenge har vore arbeidd med "frå toppen" utan hell (skogprogrammet i innlandet). Samstundes er dette relasjonar som er på "næringslivsbana" og lite knytt til andre aktørar og nettverk (sivilt samfunn, politikk, off. administrasjon – store variasjonar her). <i>Hypotese: virkemidlet har aktivisert nye relasjonar og arenaer, men som over tid kan utvikle eksklusiv kontroll over middelbruken.</i>
Mobilisering – kva aktørar som aktivt deltek, kva tema og metodar som blir brukt, endringsagentar	Sjølv om ein ser forsøk på utvikling av nye satsingsområde m.m. frå toppen er det sterk tendens til at dette er "halvhjerta", små midlar blir omfordelt, få nye aktørar blir mobilisert m.m. – dei sterke etablerte aktørane kontrollerer prosessar og mobilisering. <i>Hypotese: Tradisjonar, relasjonar, aktivisert kunnskap m.m. gjer at det er vanskeleg å mobilisere nye deltakarar, tema, program m.m.</i>	Nye aktørar er blitt mobilisert i styringssystemet og i program – "for å få kontroll over egne midlar." Nye tema er introdusert, like eins nye arbeidsmetodar(?) og endringsagentar. Nye og meir fleksible måtar "å tenke på" som støtte til utdanningar, offentlege institusjonar, kommunikasjonar m.m. <i>Hypotese: om ikkje nye impulsar kan systemet fort "sette seg" med egne tradisjonar og praksis – dvs. fungere "demobiliserande".</i>
Tradisjonar og regionale normer	Prega av lange distriktpolitiske tradisjonar, verdiar og aktørar som set hinder for ny tematisk og geografisk bruk av midlane	Nytt virkemiddel som endå ikkje har festa seg ved å utvikle sjølvbindande tradisjonar og normer – men som fort kan gjere det.
Formelt regelverk	Stor fleksibilitet med omsyn til samfunnsutvikling, noko avgrensa i forhold til offentlig verksemd og geografisk virkeområde, avgrensa av EU-regelverket innan bedriftsutvikling.	Stor fleksibilitet med omsyn til samfunnsutvikling, avgrensa av EU-regelverket innan bedriftsutvikling og geografisk avgrensing.

Slik sett er 61-midlane ein "frisk pust" som viser at det går an å gjere heilt andre ting om ein berre greier å "frigjere midlar" og "tenke og organisere på nytt". På figur 3 har vi forsøkt å vise at det er mange institusjonelle hinder for slike endringar, men også at 61-midlane kan bli fanga i tilsvarande stabile nett av relasjonar og tradisjonar (om enn andre) om ein ikkje greier å vedlikehalde det nyskapande og dynamiske elementet som synes å ha har fungert til no.

Refleksjonar om fylkeskommunen som utviklingsaktør

Skal fylkeskommunane/regionane kunne greie "utviklarrolla" krev det at dei arbeider proaktivt i sin eigen region og utviklar legitimitet i forhold til alle viktige aktørar i regionen – og gjennom dette greie å bryte ut av vanetenking. Vårt inntrykk er at bruken av 60-midlane i dag er "rituell og vaneprega" med omsyn til aktørar, prosessar, tema m.m. og at det var svært positivt at 61-middelbruken vart "frigjort" frå desse. Men også her vil det på sikt vere fare for vanedanning. Vår oppfatning er at skal fylkeskommunane/regionane bli dyktige utviklingsaktørar må dei utfordre seg sjølv og andre, og andre (spesielt staten) må utfordre dei spesielt knytt til:

- **Kunnskap** – både taus og kodifisert, intern og ekstern kunnskap. Regionane sjølv og dei som bur og arbeider der er dei mest nærliggande til å vite "kvar skoen trykker", men faren for å vere "stadblind" er stor. Staten må derfor forvente at regionane driv ein aktiv og kritisk kunnskapsproduksjon om forhold og utfordringar i ulike delar av regionen, om strategiar og prosjekt og korleis dei verkar m.m. Det vil vere naturleg at regionen sitt utgangspunkt er territorium og heilskap. Staten bør ha ei "utanfrårolle" og gjennom analyser, evalueringar m.m. samanlikne regionar og sette regionane sin eigen kunnskapsproduksjon i eit positivt kritisk lys med sikte på kvalitetsforbetring m.m. Det vil også vere naturleg at staten spesielt ivaretek den "funksjonelle rolla" innan kunnskapsproduksjon knytt til interessene til ulike sektorar og nasjonale politikkområde.
- **Relasjonar** – utviklarrolla og kritisk dynamikk inneber at utviklingsprosessane ikkje blir monopolisert av eit fåtal aktørar – at ein har ein open og fri diskurs med god meiningsbryting og sams meiningsdanning – både internt i regionen og eksternt. På den andre sida er dette svært vanskeleg å få til om ikkje politikarar og tenestemenn har som grunnhaldning at dette er rette og viktige arbeidsmåtar. I sjølvstyret si ånd er det vanskeleg å "instruere" regionane i slike arbeidsmåtar, men dei kan stimulerast gjennom å formulere klare forventningar og gjennom belønningssystem. Til dømes vil det vere viktig at regionane utviklar gode relasjonar til regional stat og sjølvstyre til kommunane, næringslivet, frivillige lag og organisasjonar m.m. Det ein kan gjere sentralt er å framheve positive erfaringar og arbeidsmåtar gjennom å etablere sams lærearenaer mellom regionar (døme er rapporterings- og evalueringsmøta mellom fylka i 61-prosessen), samanlikningsstudiar av fylka, dokumentasjon av vellukka og mislukka prosessar og relasjonar m.m. Og det er nettopp her 61-midlane har vore banebrytande fordi dei har mobilisert næringslivet direkte i prosessane medan ein ofte i andre offentlege prosessar berre når næringslivet sine organisasjonar.
- **Mobilisering** – ei positiv samfunnsutvikling krev at kunnskap og relasjonar blir kombinert til strategiar og handling, til arbeidsdeling m.m. – til å finne vegar som høver i den konteksten ein har. Dette krev at dei "rette" aktørane blir mobilisert i forhold til bestemte utfordringar, at ein finn høvelege organisasjons- og samarbeidsmodellar og like eins god organisering og finansiering av prosjekt og andre handlingar – med tilhøyrande læring. Dette kan gjelde innan regionar, mellom regionar og også samarbeid mellom region og stat – regional stat. Igjen er det slik at ein sentralt kan hjelpe regionane med å få til sams læring mellom regionane og mellom region og statsnivå. Utan den klare politiske markeringa av at dette var "næringslivet sine pengar" kan ein

lett sjå eit scenario der midlane vart brukt til å utvide ”60-potta” og til ”tradisjonell bruk”.

- **Utvikling nedanfrå** – regionane vil dels ha rolla å stimulere andre, dels vil tiltak vere for heile regionen, dels for fleire regionar. Dette krev at politikarar og tilsette i regionen på mange måtar har same rolla i sin region som KRD har for nasjonen og i forhold til regionane og andre. Det vil derfor vere fordelaktig om ein kan legge same typen system og tankegang til grunn på begge nivåa slik at ein unngår ”ideologiske brot”.

Refleksjonar om statens rolle

Stöhr (1990) hevdar at ein ovanfrå berre har nokre hovudgrep for å stimulere utvikling nedanfrå:

- Tilrettelegging av og utstyr for lett tilgjenge til informasjon om markedsmuligheiter (nasjonalt og internasjonalt), ny teknologi, nye organisasjons- og styringsformer og til den sjølvlerde kunnskapen og erfaringane til andre lokale utviklingsinitiativ
- Delfinansiering av regionale opplærings-, utviklings- og forskingssenter
- Delfinansiering av lokale utviklingsorganisasjonar
- Støtte og tilrettelegging for personar og grupper med innovativt potensiale lokalt
- Desentralisering og delegering,
- Utvikle og styrke lokale og regionale tilbakeføringsmekanismer, dvs. læring m.m.
- Fremme fleksible institusjonelle strukturar

Uavhengig av val av former så vil ei meir governanceprega ”styring” krevje at ein tek stilling til forhold som (og som også gjeld forholdet mellom til dømes fylkesnivået og kommune/distrikt):

Kunnskapsproduksjon om regional utvikling – statsnivået har ei svært viktig rolle i å få fram kunnskap om nasjonal og internasjonal utvikling og erfaringar, dei gode og dårlege døma m.m. jamfør ovanfor. Denne kunnskapen må sette den einskilde regionen inn i ein større samanheng gjennom samanlikning, fokusere på situasjon og utfordringar sett utanfrå m.m. Men kunnskapen må ikkje vere passiv – den bør brukast i ein sams gjennomgang med regionen og som grunnlag for ein sams læreprosess der den ”eksterne” kunnskapen blir konfrontert med den ”interne” og til dels ”tause” kunnskapen som ein må forvente at regionale aktørar har. I samband med bruken av 61-midlane har staten ved KRD/REGA utan vidare akseptert regionane si eiga vurdering av situasjon og utfordringar, men og vore villig til å gå i dialog og vere hjelpar om det er interne konflikter.

Kommunikativ kompetanse, utviklingsdialog – samarbeid krev at ein kommuniserer som likeverdige og det krev også at ein sentralt evnar å utvikle dialogen som arbeidsform i staden for instruksjonen. Det krev sannsynlegvis ei haldningsendring både lokalt, regionalt og sentralt som kan vere vanskeleg. I samband med 61-midlane har KRD/REGA synt stor kommunikativ kompetanse og gjennom både klare markeringar av kvar ansvarsdelinga går og samtidig vere ein aktiv dialogpartner, så har ein i betydeleg grad stimulert lokal og regional kreativitet i organisering og middelbruk.

Tillit – utfordringa er ikkje berre tillit mellom nivå men også innan nivå. Ei av dei store utfordringane er truleg forholdet mellom statsmaktene, ulike departement og direktorat. Sjølv om denne ”samtalen” er avgrensa til 61-midlane så grip dei lett inn i forhold til andre statlege styringsfelt både nasjonalt, regionalt og lokalt og skal tillit utviklast og vedlikehaldast må aktørar på alle nivå vere ærlege med omsyn til erfaringar, haldningar, arbeidsmåtar, strategiar

m.m. Til dømes ville vi forvente at andre sektorar i betydeleg grad hadde forventningar om å kunne få sin "andel" av midlane direkte i staden for direkte kanalisering til regionane (og næringslivet).

Verkemiddeldeling – ei utfordring er maktlikevekt når det er staten som er rik og i prinsippet har "kommandomakt" i kombinasjon med kortsiktighet (statsbudsjettet gir berre løyving for 1 år). I frifylkesamheng var den store utfordringa at aktørane fann at dei måtte binde statlege midlar for meir enn eit år, dei foretok derfor ei "risikoanalyse" av typen at 60% av det dei hadde i dag ville dei truleg også ha om t.d. 4 år og det kunne dei binde seg til. Ein må rekne med at utviklingsdialogen i tillegg til situasjon og utfordringar også vil gjelde verkemiddelbruk og som vi vil skissere i tre grupper:

- regionens egne midlar, som utviklingsaktør må ein forvente at regionane sjølv prioriterer regionalt utviklingsarbeid og dermed disponerer egne midlar. I partnerskap vil dette også kunne gjelde midlar frå andre offentlege aktørar så vel som private avhengig av situasjon m.m. I samband med 61-midlane har vi sett aukande grad av samarbeid der 61-midlane blir kombinert med egne fylkeskommunale og kommunale midlar og sjølv sagt med private.
- langsiktig ramme frå staten til regionalt utviklingsarbeid og som regionen disponerer ut frå ein eller annan form for avtale. Dette har vore ei utfordring med 61-midlane fordi det er gitt årlege rammer og samstundes har ordninga "vore på prøve" og vart vesentleg endra frå 1.1.2007.
- statlege midlar som blir styrt frå statsnivået til spesielle tiltak i og mellom regionar og som dels er langsiktige, dels fleksible. I samband med 61-midlane er det berre ein liten del som er brukt slik og då vesentlege til å fremme samarbeid og læring.

Det vi har sett i samanheng med følgjeevalueringa av 61-midlane er ein aktiv støttande og lærande stat som klart har greidd å følgje dei fleste av desse prinsippa. La oss peike på nokre forhold:

- *Fridom men i dialog.* I staden for å lage eit detaljert regelverk i starten (og som mange byråkratar truleg forventa i starten) har fylka/regionane hatt stor fridom til å organisere å bruke midlane så sant den var innanfor det overordna regelverket gitt i lovgjeving og EØS-avtalen og med ei gjennomgåande presisering av denne fridomen. Men dette har ikkje ført til ei tilbaketrekking, snarare tvert i mot. Dei ansvarlege i departementet har delteke aktivt i dialogar med ansvarlege på regionalt nivå og gjennom dette bekrefta kvar grensene går og at aktørane faktisk har fridom til å "lage sin egen veg" så sant ein kan argumentere for det. Denne evna til å delta aktivt i sams meiningsdanning utan å setje "kommandogrenser" meiner vi har gitt regional tryggleik til faktisk å gjennomføre det som er fornuftig lokalt/regionalt og dermed stimulere utviklingsprosessar nedanfrå.
- *Aktiv oppfølging og sams læring.* Gjennom følgjeevalueringa og i form av dei sams seminara kvart år er det skapt ein sams lærearena mellom fylka og mellom stat og fylke som også har gitt tryggleik og tillit på begge nivå og som har gitt grunnlag for dei "opne linjene" – at det er mogleg å ringe til kvarande, til å drøfte saker og utfordringar uformelt m.m.
- *Fridom i middelbruk.* Den klare markeringa av at dette var "næringslivet sine pengar" men som skulle brukast i forhold til EU-direktiv og dermed i vesentleg grad til samfunnsutvikling rett nok på næringslivet sine premisser, har gitt stor regional fridom og store variasjonar i profilen i middelbruk mellom fylke og distrikt som vist i vedlegg her.

- *Fleksibelt rapporteringssystem.* Ei utfordring har vore å få til eit godt dokumentasjons- og rapporteringssystem og her har også statsnivået gjort eit godt arbeid, sjølv om det har vore ei utfordring å få alle dei beslutningsansvarlege aktørane til å bruke systema på rett måte.

Refleksjonar - verkemiddelapparat og støtteordningar i endring

Det vert hevda at i ein nordisk kontekst skil norsk regionalpolitikk seg ut med eit svakt regionalt nivå, og ein uklar nasjonal politikk om samarbeidet mellom styringsnivå (Bukve og Amdam 2004, Amdam 2005). Noreg skil seg også frå dei andre landa ved at regionale partnerskap i hovudsak vert avgrensa til aktørar i offentleg sektor (Gjertsen 2002, Gjertsen og Halkier 2004). Partnerskap på regionnivået har fått auka merksemd, og dette er særleg knytt til kravet om at fylka skal utarbeide regionale utviklingsprogram og at dette skal skje i eit samarbeid mellom fylkeskommunane, regionale statsorgan, næringslivet og andre aktørar i regionane (Sollund et.al. 1997, Mariussen et.al. 2000, Arbo 2002). Ansvarsreforma frå 2002 har utpeika fylkeskommunane som regionale utviklingsaktørar og fylka har i praksis fått ansvaret for distriktpolitikken. Reforma omfattar i første omgang berre den smale distriktpolitikken, men dersom trenden mot regionalisering held fram, kan det tenkast at fylkeskommunen får ansvar for større delar av næringspolitikken. Til dømes kan det tenkast at det som vert kalla heilskapleg innovasjonspolitikkk vert eit viktig arbeidsfelt for fylkeskommunane (sjå m.a. Amdam, Selstad og Vike 2004, Onsager og Selstad 2004, Selstad 2004). Det har altså skjedd ei nedbygging av den detaljerte verkemiddelforvaltninga, mellom anna ved at verkemiddel er gjorde meir næringsnøytrale og ved større innslag av programorienterte satsingar. Nye tildelingsmodellar til fylkesnivået har lagt til rette for meir integrerte organisasjonsformer og avgjerdsprosedurar. I den offentlege partnerskapen på fylkesnivå har det vokse fram avtalebaserte samarbeidsformer og nettverk av ulike slag. På den andre sida har desse partnerskapa enno ikkje ført fram til ei strategisk samordning av utviklingsaktørane i dei fleste fylka. Ein ser altså innslag av styring gjennom governance meir enn government, men også at denne prosessen enno ikkje er fullført.

Kva som skjer vidare, vil avhenge av korleis fylka utøvar sitt nye ansvar og kva føringar som vert lagt frå statleg nivå. Evalueringa av fylkeskommunen si rolle som regional utviklingsaktør (Knudsen et.al. 2005) påpeikar mellom anna at partnerskap som regionalpolitisk omgrep representerer meir nytale enn ny politikk. Dersom fylkeskommunane skal mobilisere tunge partnerskap for ein forsterka regionalpolitikk, krev det større politiske reformer og grep enn dei som er gjennomført dei siste åra. Fylkesplanlegginga fungerer i stor grad som ein arena for felles viljesdanning og strategiutvikling i høve til regionalt utviklingsarbeid og fylkesplanane framstår som meir stringente og strategisk spissa, meir realistiske handlingsretta og betre tilpassa til regionale utfordringar enn tidlegare. Dette har skjedd dei fleste stader og uavhengig av ansvarsreforma. Problemet er at mange sentrale aktørar som til dømes statleg verksemd ikkje er med i planprosessane eller føler seg bundne av dei (Knudsen et.al. 2005, Amdam 2006).

Ordningar og verkemiddel som næringsretta utviklingstiltak er knytt til områdeutvikling og sektorsamordning som aktivitet og er dermed i nær slekt med mange av verkemidla i til dømes EU-systemet som forsøker å hjelpe på ulike samordningsproblem mellom sektoriell og territoriell politikk, planlegging og utviklingsarbeid (Boland 1996, Veggeland 2000, Johnstad, Klausen og Mønnesland 2003). I den internasjonale og nasjonale nyregionaliseringa vert regionar ei kompleks samling av makt, konkurranse, samarbeid og deltaking, og impliserer endringar i både økonomiske og politiske spørsmål og ikkje minst lokaliserte sosiale relasjonar. Denne endringa i politikktutforming vert også reflektert i organiseringa av lokale

og regionale styringsprosessar. I høve til ein idealtypisk modell for endringar i det regionalpolitiske regimeskifte (Bukve og Amdam 2004), kan næringsretta utviklingsmidlar knyttast opp til ulike element innan det framveksande utviklingsregimet. Mellom anna gjennom utvikling og konkurransekraft som dominerande norm, partnerskap mellom styresmakter og næringsliv, avgjerdsprosedyrar knytt til governance og planleggingsprosessar der kommunikative og legitimerande ideal er sentrale.

Gjennom ordninga med næringsretta utviklingstiltak har næringslivet blitt invitert til å ha avgjerande innverknad på bruken av offentlege verkemiddel som ikkje kan brukast til direkte næringsstøtte, men til å gjere rammevilkåra for næringsverksemd betre. I høg grad vil dette krevje utvikling av større regional kapabilitet eller evne til å møte utfordringane. Merksemda vil vere retta inn mot samarbeid, mobilisering, nettverksbygging m.m. mellom aktørar, eller det som Healey (1997) kallar kollaborasjon eller involverande partnerskap med arbeids- og ansvarsdeling mellom aktørar. I governance-prosessar er det forventa, om dei skal vere vellukka, at aktørane greier å skape "fokus", finne felles interesser, utvikle kompromiss m.m. som gjer at dei vert meir handlingsdyktige – dei greier å "finne vegar i lag" (Healey 1997) som svar på utfordringane. Dei førebelse nasjonale og regionale erfaringane med ordninga kan tyde på at næringsretta utviklingstiltak er viktig i høve partnerskapsbygginga både mellom ulike private aktørar og mellom styresmakter og næringsliv, der særleg næringslivet har vorte aktivisert i dei regionale prosessane. Sjølv om partnerskapa varierer i ulike regionar er truleg næringslivet samla sett i sterkare grad med i forvaltninga av offentlege midlar, og det er etablert nye partnerskap mellom næringslivsaktørar og offentlege aktørar. Samsvaret mellom utfordringar og prioriteringar uttrykt gjennom fylkesplanar og ulike regionale utviklingsprogram og faktiske løyvingar er i tråd med tidlegare erfaringar knytt til verkemiddelbruk regionalt mellom anna i høve til ordninga med regionale samordningsmidlar (Amdam, Bergem og Tangen 2000). Erfaringane frå fylke som Sogn og Fjordane og Nordland syner imidlertid at fordelinga av kompensasjonsmidlane i desse to fylka i relativt liten grad er formelt forankra i eksisterande planar knytt til regional utvikling (Tangen 2005).

I høve Healey (1999) sine drøftingar av kunnskapsressursar som ein av fleire avgjerande dimensjonar knytt til utvikling av institusjonell kapital i ein plan- og utviklingssamanheng, kan ein påpeike at verkemiddelbruken gjennom kompensasjonsordninga førebels er relativt lite prega av felles strategisk tenking og regional planlegging. I aukande grad har vi registrert tilløp til slik samankopling av strategiutvikling og i ein del område er det tydeleg at arbeidet med 61-midlane har "mobilisert" bedriftsleiarar til meir aktiv deltaking i regional planlegging og utvikling. Likevel må ein rekne med at næringslivet som andre aktørar må ha fokus på nytte for eiga bedrift, eiga næring og samfunn – kva er det i dette for meg – for oss. Det interessante med 61-midlane er at gjennom dei frie rammene som vart etablert og den mobiliseringa av næringslivet som faktisk skjedde, så har ein også vist at næringslivsrepresentantar er minst like ansvarlege i bruken av offentleg midlar som andre aktørar.

Implikasjonar

Ordinga med dei næringsretta utviklingstiltaka har i det heile fleire interessante implikasjonar. Særleg er dette knytt til etablering og organisering av arbeidsmåtar og prosessar som i stor grad har medverka til å mobilisere og aktivisere næringslivet i høve til verkemiddelbruken regionalt. Representantar for næringslivet er med i planlegging og prioritering av midlar til næringsutvikling, samstundes som ordninga gjev grunnlag for koordinering opp mot dei midlane til regional utvikling som fylkeskommunane disponerer i samarbeid med partnerskapen regionalt. Fylkeskommunane har på si side høve til å ta på seg

ei aktiv leiarrolle som initiativtakar, tilretteleggar og koordinator for dei regionale prosessane. Såleis vert det ei utfordring for fylkeskommunane som regionale utviklingsaktørar gjennom ansvarsreforma og som ansvarlege for den regionale planlegginga å leggje opp til samarbeidsprosessar i lys av den etablerte rolle- og arbeidsdelinga mellom ulike aktørar. Dette krev at ein må akseptere at det er forskjellar i roller og posisjon mellom aktørar og at samhandlinga må tilpassast dette, samstundes som aktørane saman må verte samde om kva som er dei viktigaste felles utfordringane og behova og utviklar måtar å samarbeide på som gjer at ein møter utfordringar og tilfredsstillar felles behov. Som tidlegare påpeika skil Noreg seg frå dei andre nordiske landa ved at regionale partnerskap i hovudsak vert avgrensa til aktørar i offentleg sektor (Gjertsen 2002, Gjertsen og Halkier 2004). Gjennom ordningar slik som dei næringsretta utviklingstiltaka kan det i det vidare tenkast at næringslivet vil spele ei meir aktiv rolle enn som klientar og mottakarar av regionalpolitiske støtteordningar knytt til overgangen frå eit regionalpolitisk fordelingsregime til eit nytt utviklingsregime, og vil såleis kunne få auka medverknad i høve til forvaltninga av offentlege midlar. Dette vil i tilfelle opne for formelle og uformelle alliansar mellom ulike private aktørar og mellom offentlege og private aktørar gjennom offentleg-private partnerskap i sterkare grad enn det som har vore vanleg i Noreg fram til no.

Det nye EØS-regelverket opna for gjeninnføring av differensiert arbeidsgjevaravgift frå 1.1.2007. Dialogen mellom ESA og Stoltenberg II - regjeringa i løpet av 2005 og 2006 resulterte mellom anna i at heile Nord-Noreg og ein vesentleg del av kommunane i Sør-Noreg som hadde differensiert arbeidsgjevaravgift i 2003, vart omfatta av gjeninnføringa. I tillegg vart det opna for alternative, kompensierende ordningar ved at næringsretta midlar til regional utvikling vidareførast ut 2013, inntil nytt regelverk for regionalstøtte vert vedteke. Målsettingane for desse midlane vil framleis knytast til å utvikle prosjekt og tiltak som kan gje varige, positive effektar for næringslivet og dei berørte regionane gjennom tett brukarmedverknad frå næringslivet og andre samfunnsaktørar. St. meld. nr. 21 (2005-2006) signaliserer at fylkestinga skal ta endeleg avgjersle om bruken av midlane, og at ein framover er oppteken av at framtidig forvaltning av midlane skal kombinere omsynet til sterkare folkevald styring og kontroll og samstundes sikre god brukarmedverknad frå viktige samfunnsaktørar. Særleg gjeld dette næringslivet, men også aktørar som kommunane og FoU- og universitets- og høgskulemiljø, er aktuelle i denne samanhengen. Vidare vert det vektlagt at det skal vere ei tettare kopling og koordinering mellom desse verkemidla og dei andre verkemidla som er delegerte til fylkeskommunane, både med sikte på forenkling og for å trekkje vekslar på dei positive sidene ved desse ordningane. Ein ønskjer såleis at det mellom anna skal vere meir samkøyrde planprosessar og at innrettinga av innsatsen i kvart fylke må vere i tråd med mål og overordna strategiar i fylkesplanen. Om dette er eit (politisk) uttrykk for at midlane gjennom næringsretta utviklingstiltak ikkje lenger er ”næringslivet sine egne pengar”, er førebels uvisst.

Den avsluttande rapporteringa i høve til følgjeevalueringa av ordninga peikar på at kompensasjonsordninga har vore eit regionalpolitisk eksperiment (Yttredal m. fl. 2007). Det har mellom anna vore opna opp for nye typar organisering utanom etablerte ordningar, og gjennom dette også lokal tilpassing i verkemiddelbruken. Rapporteringa peikar særleg på tre framtrekande særprege ved ordninga:

- næringslivet si utvida ”offentlege” makt.
- nye partnerskap.
- utvida høve til lokal tilpassing.

Kompensasjonsordninga har særleg ført næringslivet inn på heilt nye arenaer i offentleg sektor, sjølv om dette er i ulik grad i ulike fylke. I høve til dei nye partnerskapa mellom offentleg forvaltning og privat næringsliv som har utvikla seg gjennom ordninga, vert det viktig i tida framover å utvikle desse vidare gjennom gode kommunikative prosessar på lokalt og regionalt nivå. Dette fordi dei skal kunne bli permanente dersom det er formålsteneleg. Slike meir reelle og likeverdige partnerskap har berre i mindre grad vore vanleg innan regionalt utviklingsarbeid i Noreg fram til no. Siktemålet må vere at desse nye partnerskapa utviklar seg og på sikt om mogleg i sterkare grad vert strategiske organ i høve til lokal og regional utvikling.

Referansar

- Amdam, J. 1996: Frå samordning til samhandling. Sluttevaluering av frifylkeforsøka i Aust-Agder og Nordland. Forskningsrapport nr. 20. Møreforskning og Høgskulen i Volda. Volda.
- Amdam, J. 2006: Styring ovanfrå eller nedanfrå? Vurdering av samordning av 60 og 61 postane. Notat nr. 3. Møreforskning og Høgskulen i Volda. Volda.
- Amdam, J. 2005: Utfordringar ved bruk av kompensasjonsmidlar for arbeidsgjevaravgift. Møreforskning og Høgskulen i Volda. Volda.
- Amdam, R. 2005: *Planlegging som handling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Amdam, J., Bergem, R. og Tangen, G. 2000: Vurdering av regionale samordningsmidlar. Forskningsrapport nr. 42. Møreforskning og Høgskulen i Volda. Volda.
- Amdam, J., Selstad T. og Vike, H. 2004: Regionalt utviklingsarbeid og utviklingsaktørar. Forskningsrapport nr. 59. Møreforskning og Høgskulen i Volda. Volda.
- Arbo, P. 2002: "Partnerskap – den nye universalløsningen?" Plan 6/2002.
- Baldersheim, H. (red.) 2002: Regionbygging. Utviklingsarbeid i fylkeskommunen i europeisk perspektiv. Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo. Forskningsrapport 2/2002.
- Boland, P. 1996: "Regional Development Strategies in Europe", i Alden & Boland (eds.) *Regional Development Strategies*. London, Jessica Kingsley Publishers.
- Bukve, O. og Amdam R. 2004: "Regionalpolitisk regimeendring og regional utvikling" og "Regimeskifte på norsk", i Amdam, R. og Bukve O. (red.) *Det regionalpolitiske regimeskiftet – tilfellet Noreg*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Christensen, T. 2003: Regionale og distriktpolitiske effekter av New Public Management. Notat til Effekttutvalget.
- Gjertsen, A. 2002: "The Norwegian Cases – Partnership Out of Step? The Regional Level under Pressure", i A. Östhol & B. Svensson (eds.): *Partnership Responses – Regional Governance in the Nordic States*. Nordregio Report 2002:6. Stockholm: Nordic Centre for Spatial Development.
- Gjertsen, A. og Halkier H. 2004: "Regional utvikling og partnerskap – et komparativt blikk på norske og danske erfaringer", i Amdam, R. og Bukve O. (red.) *Det regionalpolitiske regimeskiftet – tilfellet Noreg*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Healey, P. 1997. *Collaborative Planning. Shaping Places in Fragmented Societies*. Macmillan Press LTD. London.
- Healey, P., A. Madanapour and C. Magalhaes (1999): Institutional Capacity-building, Urban Planning and Urban Regeneration Projects. In M. Sotara (ed.) *Urban Futures: A Loss of Shadows in the Flowing Spaces?* Futura vol. 18. No. 3/1999. p. 117 - 137.
- Johnstad, T., Klausen J.E. og Mønnesland, J. 2003: Globalisering, regionalisering og distriktpolitikk. Makt- og demokratiutredningen. Rapportserien. Nr. 76.
- Knudsen, J.P., Moen B., Persson L.O., Skålnes S. og Steineke J.M. 2005: Fylkeskommunenes rolle som regional utviklingsaktør og partnerskapens funksjon i den sammenheng. Nordregio Working Paper 2005:1. Stockholm: Nordic Centre for Spatial Development.
- Mariussen, Å., Gjertsen A., Røiseland A., Sanderson H. og Persson L.O. 2000: Evaluering av regionale utviklingsprogram i Norge. Nordregio Report 2000:5. Stockholm: Nordic Centre for Spatial Development.
- Nilsson J.E. og Å. Uhlin (2002): Regionala innovasjonssystem. En fördjupat kunskapsöversikt. VINNOVA Rapport VR 2002:3.
- Onsager, K. og Selstad, T. 2004: "Regional politikk for regioner i utakt", i Onsager, K. og Selstad, T. (red.) *Regioner i utakt*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Rye, M. og Yttredal, E.R. 2005: Næringsrettede utviklingstiltak - kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift? Prosess- og profilanalyse. Arbeidsrapport nr. 181. Møreforskning Molde AS og Møreforskning Volda. Volda.
- Selstad, T. 2003: *Det nye fylket og regionaliseringen*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Selstad, T. 2004: "Regionalpolitikkenes veivalg? Den brede eller smale vei?", i Arbo, P. og Gammelsæter, H. (red.) *Innovasjonspolitikkenes scenografi. Nye perspektiver på næringsutvikling*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Sollund, M.J. et.al. 1997: Regionale program for næringsutvikling. En ex ante evaluering av fylkenes kapittel 551 – programmer for 1996. Bodø, Nordlandsforskning rapport 2/97.
- St.meld. nr. 25, 2004 – 2005. *Om regionalpolitikken*. Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet (KRD).
- St.meld. nr. 21, 2005 – 2006. *Hjarte for heile landet. Om distrikts- og regionalpolitikken*. Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet (KRD).

- Tangen, G. 2005: Næringsretta utviklingstiltak – verkemiddelbruk frikopla frå regional planlegging? Paper. "Local Authority Planning in Change. Urban development with governance - how does it influence the practice?" Ultuna - Uppsala, Sverige 18. - 20. august, 2005.
- Teigen, H. 2004: "Verkar distriktspolitikken? Ei metaevaluering av bedriftsretta insentiv", i Amdam, R. og Bukve, O. (red.) *Det regionalpolitiske regimeskiftet – tilfellet Noreg*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Veggeland, N. 2000: *Den nye regionalismen. Europeisk integrasjon og flernivåstyring*. Fagbokforlaget. Bergen.
- Vigar et. al 2000: *Planning, governance and spatial planning in Britain. An institutional analysis*. London: MacMillan Press.
- Yttredal, E. R., A. Hervik, L. Bræin og J. Amdam 2007: Kompensasjonsordninga for differensiert arbeidsgjevaravgift – Eit regionalpolitisk eksperiment. Forskingsrapport nr. 63. Møreforsking og Høgskulen i Volda. Volda. Rapport 0701 Møreforsking og Høgskolen i Molde.

Vedlegg

1. Profilanalysen 2006

Under samlingane presenterte Møreforskning Molde AS sentrale funn frå profilanalysen for 2006 som vart gjennomført i høve til følgjeevalueringa av ordninga med næringsretta utviklingsmidlar. Profilanalysen for 2006 vart utarbeidd av Arild Hervik, Lasse Bræin og Øivind Opdal ved Møreforskning Molde AS. Profilanalysen for 2006 viser m.a. at det relativt stor forskjell i bruken av midlar mellom dei ulike fylka som vert omfatta av ordninga.

Innhald profilanalyse

- Nytt verkemiddel med friske pengar som vert styrt av næringslivet - treffsikkerheit?
- Noko feilføring i databasen – justerte data.
- Mange små prosjekt medan midlane er konsentrert om dei 13 prosent største prosjekta.
- Mangfald i prosjektformål, men 57 prosent til kompetanse og bedriftsutvikling (48 prosent i 2005).
- Stor spreing i tilsegsandel av samla prosjektkostnader.
- 33 prosent til formål ”fellesprosjekt eller indirekte støtte” (42 prosent i 2005).
- Stor forskjell mellom fylka.

Nytt verkemiddel forvalta av partnerskap

- Vert midlane disponert som direkte kompensasjon krone for krone eller meir som indirekte generell næringsutvikling?
- Finn ein dei gode prosjekta som medverkar til vekst i verdiskaping og sysselsetting – effekten av støtta?
- Er addisjonaliteten høg?
- Styringsproblem med denne typen prosjekttretta selektive støttemidlar?

Justerte data

- Opprinneleg 1711 tilsegn. Har fjerna kansellerte prosjekt, samt slått saman nokre tilsegn. Redusert til 1667 prosjekt/tilsegn.
- Korrigert 68 prosjekt med feil formålskode.
- 427 prosjekt (25 prosent) mangla prosjektkostnad. Ein har innhenta nye data for 240 av desse.

- Dei resterande justert med snittverdi innan kvart formål.

- Datagrunnlaget vil bli ytterlegare oppdatert.

- Samla tilsegn i 2006 kr. 1251 mill.

Små prosjekt med konsentrasjon av løyving til 13 prosent største

- 64 prosent av prosjekta har løyving under kr. 300.000 og 13 prosent over kr. 1 mill.

- Den minste gruppa har 10 prosent av midlane og dei to største har 71 prosent av midlane.

- Ved å fjerne 22 tilsegn/264 mill (ulike "fond") vert bilete noko justert, men hovudkonklusjonen vert den same.

- Tilsegn snittprosjekt er kr. 600.000. Median kr. 200.000. Min. kr. 438. Max. Kr. 30 mill.

Prosjektkostnader

- Totale prosjektkostnader kr. 9.522 mill.

- 5 vegprosjekt står aleine for kr. 4.940 mill.

- Dei resterande prosjekta (4.582 mill. kr.) gjev følgjande fordeling: 64 prosent av prosjekta under kr. 1 mill. i prosjektkostnader og 11 prosent over kr. 5 mill. med samla prosjektkostnader på hhv. 9% og 71%.

- Snitt kr. 2,8 mill. og median kr. 599.000.

Omstillingsløyvingane sin finansieringsdel

- 71 prosent av prosjekta har inntil 50 prosent løyving av totalkostnadane.

- Samla har desse prosjekta 52 prosent av løyvinga og 85 prosent av total prosjektkostnad. (Dei 5 store vegprosjekta er halde utanom).

- Finansieringsandel viktig for vurdering av addisjonaltet og utviklingsrolla.

Fordeling etter formål

- 2006: Kompetanse 27 prosent, bedriftsutvikling 30 prosent, FoU 6 prosent.

- Redusert løyving til fellesformåla (04-09) i 3-årsperioden: 53 prosent (2004), 42 prosent (2005) og 33 prosent (2006).

- Mindre til samferdsel og digital infrastruktur. Meir til kompetanse.

2. Fylka sine erfaringar med ordninga og strategiar vidare i høve til 61-posten

Framstillinga under er basert på dei respektive presentasjonane frå fylka - og påfølgande diskusjonar - under samlingane på Gardermoen 4.-5. juni 2007 og Hell/Stjørdal 13.-14. juni 2007.

Vest-Agder

Situasjon

- Relativt lite midlar til Vest-Agder gjennom ordninga. Kr. 1.600.000,- i 2007.
- Midlane vert i 2007 tildelt dei same 4 kommunane som tidlegare.

Strategiar vidare

- Ein har hatt eit møte i arbeidsgruppa, og gjort vedtak om å fremje overfor politiske organ i fylkeskommunen at ramma for 2007 vert fordelt med 25 prosent til kvar kommune/kvart næringsforum.
- Dei lokale næringsfora kan prioritere fellesprosjekt innanfor ei ramme på kr. 400.000,-. Døme på slike prosjekt er betre mobildekning, opparbeiding av parkeringsareal i hytteområde m.v. Ein har såleis i Vest-Agder vidareført opplegget for fordeling av 61-midlane. Den politisk handsaminga av denne saken vil finne stad hausten 2007.
- Ein har til no i Vest-Agder ikkje diskutert nærare kva føringar bruken av 61-midlane evt. kan ha for 60-posten, men ulike element i høve til ordninga bør vidareførast. Dette gjeld særleg samarbeidet med næringslivet lokalt og regionalt.

Aust-Agder

Gjennomføring i 2004 – 2006 i Aust - Agder

- Regionale partnerskap; næringslivet, regionråd, NAV, Innovasjon Norge, Aust-Agder fylkeskommune og kommunane.
- To regionar (Setesdalen; fem kommunar, VÅG tre kommunar) med ein totalramme på 37,6 mill. kr. på 3 år.
- Partnerskapet sentralt i oppdatering av dei årlege planane.
- Bedriftene i målgruppa har delteke aktivt med innspel og forslag til prioriterte tiltak.
- Samarbeidet har blitt utfordra gjennom arbeidet med å definere felles mål og tiltak som er høvelege for utviklinga av regionane.

- Partnerskapet har prioritert prosjekt som til dømes veg, vegrydding, breibånd, mobildekning, Setesdalskonferansen, kompetanseheving, reiselivsutvikling m.v. Særleg fokus på veg og breibånd.

Vidareføring

- Relativt lite midlar til Aust-Agder gjennom ordninga. Den økonomiske ramma for 2007 er redusert frå om lag 13 mill. kr. til 0,8 mill. kr. pr. år.

- Kompensasjonsordninga vert vidareført for 3 av dei tidlegare 8 kommunane.

- Partnerskapet i VÅG (Vegårshei, Åmli og Gjerstad) vil møtast (medio juni 2007) for å avklare det vidare arbeidet. Forslag om eitt prosjektstyre og spissing av satsinga vidare. Partnerskapet i VÅG utgjer bedriftene, ordførarar og rådmenn i kommunane, Innovasjon Norge og Aust-Agder fylkeskommune.

- Når planen er vedtatt i partnerskapet vert den lagt fram for fylkespolitikarane i Aust – Agder.

Erfaringar

- Samarbeid og samhandling er ein viktig del av regional utvikling.

- Bedriftene medverkar – men det er viktig å ha avklara roller. I Aust-Agder har bedriftene engasjert seg på ”strategisk nivå” i høve til verkemiddelbruken.

- Bedrifter som har delteke i ordninga vil det vere mogleg å involvere i komande satsingar til dømes for heile fylket.

- Bedriftene vert engasjert ved bransjesamarbeid som til dømes maritimt forum, båtbransjen, (mogleg Arena-prosjekt), satsing innan trebransjen. Fylkeskommunane og kommunane er aktive deltakarar i Olje og gassleverandørenes (NODE) framtidsprogram. I VRI-programmet er bedriftene sentralt og med i styringsgruppa.

Hedmark

Organisering/forvaltning

- I Hedmark har ein arbeid etter to forvaltningmodellar: i) Fjellregionen: mest mogleg direkte tilbake til den enkelte bedrift og ii) S-Ø- og Glåmdalsregionen: sterkare samfunnsansvar/-interesse.

- Ein har i Hedmark lagt vekt på i) folkevalgt styring og kontroll og ii) sikre brei brukarmedverknad frå viktige samfunnsaktørar (næringslivet, kommunar og FoU- og universitets- og høgskulemiljø).

Erfaringar

- Næringslivet i Hedmark har vore aktivt med i partnerskapsprosessane i høve til verkemiddelbruken.

- Næringslivet har sett verdien av ei brei tilnærming og å sjå bruken av DA-midlar i samanheng med andre offentlege tiltak (Sann Solør, Bioenergi satsing i Sør-Østerdalsregionen).

Strategiar vidare

- Med bakgrunn i positive erfaringar med ordninga vil ein vidareføre praksis i område med fortsatt DA-kompensasjon.

- Også andre regionale midlar som til dømes RUP-midlar og ulike satsingar kan ein forvalte med bakgrunn i arbeidsformene og erfaringane med bruk av DA-midlar.

Oppland

Organisering

- Midlane i Oppland vert forvalta som ein del av Fritt-fram-reforma, dvs. at midlane vert sendt ut til regionane og dei forvaltningsorgana som regionane sjølv har oppretta. Det er inngått partnerskap gjennom avtalar om kva som er dei ulike regionane sine spissa profilar. Dei ulike regionane i Oppland er Nord-Gudbrandsdal (nasjonalparkriket), Midt-Gudbrandsdal (Peer Gynt – kulturbasert næringsutvikling), Lillehammer (opplevelsesbasert næringsutvikling, film, media), Gjøvik (industri – og høgteknologi), Hadeland (bioenergi), Valdres (merkevaren Valdres).

- I Oppland har fleire regionar nytta ein stor del av midlane til marknadsføring av reiselivet. Dette har bakgrunn i at reiselivet mange stader i Oppland er under ein reorganisering, der mange små lokale reiselivslag har blitt slått saman i større lag som no kan ta større grep i marknadsføringa. I tillegg er det nytta ein stor andel av midlane til bedriftsretta støtte, for å støtte opp under spesielt det eksisterande næringslivet, som er av stor betydning i Oppland.

Forvaltning

- I den einskilde region er det oppretta DA-styre, der det med eitt unnatak sit ein politisk representant i tillegg til næringslivet. Dei ulike styra lagar handlingsplanar for bruken av midlane, og rapporterer til Oppland fylkeskommune.

Erfaringar

- I Oppland er det rapportert om eit auka samarbeid mellom næringsliv og politikarar og anna forvaltning. Det har vore eit sterkt næringslivsengasjement i regionane, spesielt for den delen av midlane som har vore sett av til regionale tiltak. For Oppland har midlane i hovudsak vore nytta til å styrkje den regionale profilen til den einskilde region, slik at midlane har inngått i større spleiselag som har gjeve synlege resultat.

Strategiar vidare

- I samarbeid med dei 3 kommunane som framleis vil bli omfatta av kompensasjonsordninga, vil Oppland fylkeskommune finne høvelege ordningar for bruken av dei totalt 2.2 mill. kr. som er avsett. Det vil bli lagt vekt på å ta vare på dei gode samarbeidsrelasjonane til næringslivet, og samstundes dra nytte av dei erfaringane som er gjort gjennom ordninga.

Hordaland

Generelle retningslinjer for omlegginga

- Vidareføre dei gode erfaringane frå 2004 –2006 og forbetre seg på det som ikkje har vore optimalt.
- Tilpasse seg den nye situasjonen frå 2007 (m.a. reduksjon i storleiken på midlane).
- Dra kommunane og næringslivet i dei råka kommunane inn i ein konstruktiv dialog.
- Vidareføre dialogen med NHO og RNF.
- Sikra overordna demokratisk styring av midlane i tråd med retningslinene frå KRD.

Om prosessen i Hordaland

- Dialogmøte med ordførarar, næringslivsleiarar og NHO (januar 2007).
- Diskusjon i RNF (mars 2007).
- Tildelingsbrev frå KRD (april 2007).
- Notat med forslag til ny organisering (juni 2007).
- Nytt møte med ordførarar, næringslivsleiarar og NHO (juni, august 2007).
- Ny handsaming (august, september 2007).
- Politisk handsaming i fylkesutval og fylkesting (september, oktober 2007).

Erfaringar frå perioden 2004 - 2006

- Det er etablert gode rutinar og rolleavklaringar på ulike nivå i fylket etter ein famlande start i 2004.
- Positivt med godt samspel mellom ordførarane og bedriftsleiarane i dei regionale gruppene.
- Dei store bedriftene har sett standarden.
- Lang og byråkratisk planleggingsprosess kvart år.

- Ein har ikkje alltid klart å marknadsføre bruken godt nok lokalt.
- Diskusjon og skepsis til bransjesatsingane.
- Ulike prioriteringar mellom dei regionale gruppene og mellom kommunane i same gruppe.

Vidare forvaltning frå 2007 i Hordaland – Nokre konklusjonar så langt (frå dialogmøtet)

- Ikkje aktuelt å vidareføre dagens bransjesatsingar.
- Eigen styringsmodell for forvaltninga av 551.61-posten, ulik 551.60-posten.
- Ikkje ønskeleg at fylkeskommunen skal dele opp midlane til kvar av dei 7 kommunane.
- Ein eigen felles styringsgruppe for 551.61-posten med representantar frå alle kommunane.
- Bedriftene i alle kommunane må vere likestilt.
- Dei små kommunane er bekymra for sin reelle innverknad på bruken av midlane.
- Administrativ forvaltning av midlane til ein aktør - enten HFK eller ekstern aktør.
- Uavklara om det skal vere krav om fordeling mellom ulike formål som infrastruktur, generell bedriftsutvikling og direkte bedriftsstøtte.

Tema i Hordaland for vidare diskusjon

- Kva for representasjon frå kommunane i styringsgruppa og kven oppnemnar representantane.
- Plassering av administrativ forvaltning og styringsgruppa sitt sekretariat.
- Eventuelle retningsliner for fordeling av midlane på prosjekt i kommunane.
- Innhald og godkjeningsprosedyre for handlingsplanen.
- Graden av delegering frå fylkestinget/fylkesutvalet og RNF si rolle i forvaltninga av midlane.
- Overgangen frå dagens arbeidsgruppe til den nye styringsgruppa.
- Utfordringar i høve til moglege endringar i samarbeidsformer m.v. for einsskilte regionar i Hordaland er knytt til endringar i det geografiske verkeområdet til ordninga.

Rogaland

Organisering

- I Rogaland er det ei eiga styringsgruppe som m.a. utarbeidar handlingsplanar. Fylkeskommunen har sekretariatsfunksjonen for styringsgruppa.

Erfaringar

- Samarbeid, konsensus og tilfredsheit i høve til verkemiddelbruken i Rogaland.

Situasjon i 2007

- Frå og med 2004 var også Suldal og Hjelmeland kommunar støtteberettiga. I 2007 står Vindafjord kommune, Sauda kommune og Finnøy kommune att som framleis støtteberettiga kommunar.

- Reduksjon i ramma til Hordaland i 2007. Førebels ramme for Rogaland i 2007 er kr. 8,2 mill. kr. For 2006 var beløpet på om lag 22 mill. kr.

Strategiar vidare

- I forslag til vedtak for bruken av midlane i Rogaland frå og med 2007 vert det m.a. tilrådd at fylkestinget delegerer avgjerdsmynde for disponeringa av midlane til den etablerte styringsgruppa (NHO, Vindafjord Arbeidsgiverforum AS, Sauda Vekst AS og Finnøy kommune). Utviklingsselskapa Vindafjord Arbeidsgiverforum AS og Sauda Vekst AS og Finnøy kommune vert framleis forvaltarar og ansvarlege oppfølgjarar av handlingsplanane. I tilrådinga vert det og uttrykt at det utvida partnerskapet for næringsutvikling i Rogaland (fylkeskommunen, IN, NHO, LO, NAV, Fylkesmannens Landbruksavdeling, Forskningsrådets regionale representant, Ryfylke IKS, Haugaland Vekst, Nærings sjefen i Dalane, Stavangerregionen Næringsutvikling, UiS, Høgskolen Stord/Haugesund) skal oppdaterast med innkallingar, referat m.v. og medlemmane i det utvida partnerskapet har møte- og talerett i styringsgruppa.

Buskerud

Situasjon i 2007

- Reduksjon i midlar frå 22 mill. kr. i 2005 til 1,4 mill. kr i 2007.

- Har fått redusert det geografisk området i 2007. Frå 9 kommunar til 2 kommunar (Rollag og Sigdal).

Organisering til no

- I Buskerud har ein til no hatt eit forvaltningsstyre samansett av 7 representantar for berørte bedrifter og næringar som har bestemt bruken av pengane gjennom ein handlingsplan.

- Fylkeskommunen har vore sekretariat for forvaltningsstyret og vore bindeleddet mellom KRD og forvaltningsstyret. Har mottatt og utdelt pengane, og har rapportert til KRD. Fylkesutvalet har "strødd sand" på handlingsplanen og uttalt seg svært nøgd med organiseringa.

Organisering frå 2007

- Grunna små beløp og berre 2 berørte bedrifter har fylkestinget i Buskerud vedteke å delegere handteringa av ordninga til kommunane Rollag og Sigdal og dei 2 bedriftene der (Kongsberg Automotive AS og Sigdalskjøkkenet AS)

Strategiar vidare

- Delegering til kommunalt nivå. Sannsynleg strategi for dei 2 bedriftene er knytt til framleis produktutvikling, produksjonsprosess, automasjon, dvs. gjennom Innovasjon Norge (Kongsberg Automotive AS) og utbetring av Sigdalsveien, rekruttering og kompetanseheving (Sigdalskjøkkenet AS).

Telemark

Status

- Telemark har i perioden 2004 – 2006 fått tilført om lag 93 mill. kr.
- Midlane har blitt forvalta av ei styringsgruppe samansett av ordførarar i dei berørte kommunane, som har lagt dei overordna føringane og rammene.
- Lokale strategigrupper i kommunane, med næringslivet i den førande rolla, har hatt det operative ansvaret for midlane i budsjettåret.
- Lokale næringsutviklingsaktørar har hatt lokalt ansvar. Involvering av næringslivet, utvikling av handlingsplanar, forvaltning, rapportering og fylkessamarbeid.
- Alle kommunane har hatt samarbeidsavtale med Innovasjon Norge om forvaltning av store delar av midlane som vart avsett til bedriftsutvikling.
- Det har vore avsett midlar til fylkesdekkande tiltak innanfor reiseliv og entreprenørskap.

Erfaringar

- Ein har i Telemark erfaring med sterk deltaking frå næringslivet og lokalt forankra handlingsplanar som har gjenspeila dei lokale utfordringane. Dette har gjeve positive effektar som samarbeid lokalt, næringsliv i mellom, næringsutviklingsaktørar og offentleg forvaltning, felles utfordringar og mål, lokalt eigarskap, raskare vedtak, oppfølging.
- Lokal forvaltning og samarbeidet mellom kommunane, fylkeskommune, Innovasjon Norge og bransjeorganisasjonar om heilskapsvurderingar av verkemiddelbruk har gjeve meirverdi, læring og erfaring om samarbeid i mellom regional verkemiddelaktørar, lokale verkemiddelaktørar, utviklingsaktørar og næringsliv.

Strategi for 2007

- Telemark fylkeskommune vil få ei utvida rolle.

- Telemark har fått tildelt 2,1 mill. kroner til dei 3 kommunane som ikkje får gjeninnført redusert arbeidsgjevaravgift.
- 1 kommune av 3 som kvalifiserer til kompensasjon i forhold til utarbeida statistisk materiale frå Telemarksforsking.
- Lokalt planarbeid og godkjenning.
- Telemark fylkeskommune gjennomfører planprosessen saman med næringslivet og kommunen etter same modell som tidlegare.
- Forvaltninga vert gjort lokalt og i samarbeid med IN.

Strategi frå 2008

- Verkemidla under Kap.551 post 60 og post 61 skal handterast etter same retningslinjer og i same plan- og rapporteringsprosessar.
- Administrasjonen vil legge fram rapport og erfaringsmateriale for strategigruppa i Hovedutval for næring og det gode bosted. Dette skal danne grunnlag for at erfaringane frå dette arbeidet vert vurdert og tatt inn i samanheng med fylkesplanprosessen.
- Ein vil sjå til sterkare folkevald styring av forvaltninga av midlar.

Nord - Trøndelag

Erfaringar

- Relativt lang erfaring med partnerskapsarbeid i fylket har gjort det mogleg å få gode partnerskapsprosessar.
- Politikerane i Nord-Trøndelag uttrykte tidleg at dei ikkje ville ”styre” – dette var næringslivet sine pengar.
- I dei ordinære RUP-rundane er erfaringane at det har vore vanskeleg å engasjere næringslivet. RDA-arbeidet i fylket har påverka arbeidet med RUP – og vice versa. Difor har RDA-satsinga hatt god samanheng med RUP-arbeidet. Til dømes i høve til breibånd, næringshagar m.v.
- Ein pengesekk på regionalt nivå. Dette har truleg vore ein grunn til lite ”strid” om prioriteringane.
- Næringslivet har følt at dei har hatt ”handa på rattet”. Det har vore ”deira” pengar. Positive tilbakemeldingar på dette. Dette har også gjeve omfattande merksemd frå næringslivet på bruken av midlane.
- Ein har vore tydelege på at dette er tilleggsressursar. Det har vore viktig å ha ein kontinuerleg diskusjon om dette på tiltaksnivå.

Strategiar vidare

- Ein sterkare næringslivsinngang i RUP-arbeidet vil gje ein tilleggsdimensjon. Men kombinasjonen politikarar – næringsliv på same arena må vurderast.
- Truleg mest naturleg å ha ein egen arena der næringslivet vert invitert til å gje innspel på eigne premissar, dvs. eigen "RUP-næringsarena" regionalt. Dette for å kunne møte næringslivet bransjevis/tematisk. Næringslivet sine organisasjonar vil vere sentralt i denne arenaen.
- Innovasjon Norge vil vere viktig som samarbeidspartnar med fylkeskommunen i ein slik prosess – ikkje minst som innspel til den delen av midlane som dei disponerer.
- Viktig med gjenkjenning. Næringslivet må kjenne igjen innspela som kjem inn i prosessen. Eigne høyringsrundar?

Konklusjon. Spørsmål til vidare diskusjon

- Ein konklusjon frå erfaringane i Nord-Trøndelag vil vere knytt til at politisk leing i fylkeskommunen ønskjer å bruke erfaringane til å skape eit sterkare næringsengasjement i RUP-arbeidet.
- Spørsmålet i det vidare vil vere om politikarane vil opne opp for eit "partnerskap" også i vedtaksprosessen om bruken av midlane. Jf. det tidlegare nærings-/sysselsettingsstyret i Nord-Trøndelag.

Troms

Erfaringar

- Nye aktørar gjev nye erfaringar. TFK: Erfaringar med bransjar og bedrifter. IN: Erfaring med store bedrifter.
- Erfaringane i Troms er vidare knytt til auka behov i forhold til informasjon om søknadsprosedurar, utbetalingar, kontroll og oppfølging.
- Programstyret har vore samansett med fleirtal frå næringslivet.
- Ein har i Troms gjennomført store satsingar som til dømes FIFT, realfagssatsing og lærlingfond, og fått erfaringar i forhold til ulike målgrupper, tilrettelegging og innsatsområde.
- Samarbeid med Innovasjon Norge.
- Styringsstruktur. Ein har hatt ulike modellar i høve til styringsstrukturen i Troms.

Strategiar vidare

- To-delt strategi i Troms. 60-posten og andre fylkeskommunale verkemiddel og 61-posten. Like retningslinjer, men ulik forvaltningsstruktur grunna næringslivsprofilen til 61-posten.

- Strategi 60-posten: Fylkesplanen under handsaming i fylkestinget. Prologert fylkesplan for Troms 2008-2009. Når handlingsdelen skal utarbeidast til hausten skal erfaringane frå RDA I trekkast med. Strategien for 60-posten i Troms vil fokusere på ein skilde område i handlingsprogrammet for fylkesplanen. Vidare vil ein ha tett kontakt mot næringslivet i Troms, og vidareutvikle forholdet mellom næringslivet og FoU-miljø knytt til dei konkrete erfaringane frå RDA 1. Ein ønskjer m.a. å styrkje næringsretta FoU – FIFT, men har fått dårlege søknader (til no) til Hospiteringsordninga. Må ein leggje press på forskingsmiljøa?

- Strategi for 61-posten: Ein har gjennomført ein prosess i forhold til den nye 61-ordninga for Tromsø kommune. I prosessen har ein i hovudsak tatt vare på erfaringar gjennom personlege ressursar og dei politiske handsamingane. Fylkestinget i Troms sikra at administrative erfaringar vart tatt vare på gjennom organiseringa av den ordninga, samstundes som ein sikra at sterkare politisk styring ved at sekretariatet vart underlagt plan- og næringssetaten og fylkesrådet.

Møre og Romsdal

Organisering 2004 - 2006

- Utgangspunktet i Møre og Romsdal har vore at dette er næringslivet sine midlar og ein har freista å tilbakeføre midlane til dei ramma bransjane, verksemdene, regionane.

- Fleksibel forvaltning av midlane. 3-årige rammer for planarbeidet.

- Felles-/bransjetiltak på særskilde område.

Sentrale aktørar

- Styringsgruppa har vore ”det øvste organet”. Har gjort vedtak om rammeplanen for tiltak. Har godkjent og samordna regionale handlingsplanar.

- Fylket har vore koordinator og fungert som kunnskapsbase.

- Regionale plangrupper har vore leia av næringslag.

Bruk og fordeling av midlar

- Størstedelen av midlane har blitt tilbakeført direkte til dei ramma områda gjennom etablering av regionale plangrupper forankra i det lokale næringslivet.

- Lokale tiltak (85 prosent): Bedriftsretta tiltak (breibånd, kommunikasjonar, forprosjekt), kurs/opplæring, Placement, utvikling av næringslag, Møreaksen, Nordøyvegen, Aukragass, utvikling av kommunesenter, forskning på reiselivsbransjen.

- Felles-/bransjeretta tiltak (13 prosent): Fjord Norge, Innovasjon Møbel, transportbransjen (kompetanse), lærlingar (stimuleringstiltak).

- Midlar til tilretteleggande, indirekte tiltak har blitt overført til dei regionale plangruppene og operatørar for felles-/bransjeprogram.

- Midlar til direkte bedriftsretta tiltak har blitt forvalta gjennom Innovasjon Norge.

Erfaringar

- Generelt små, avgrensa prosjekt. Få regionale samarbeidsprosjekt.

- Lokale politikarar har bestemt organiseringa. Næringslivet har stått for fordelinga.

- Den tidlegare organiseringsmodellen var krevjande å administrere. Involverte mange aktørar.

- Det tok tid å finne gode tiltak å bruke pengane på. Betre kvalitet og meir samordna etter kvart.

- Positive resultat knytt til at ordninga har skapt sterkt engasjement i næringslivet. Har revitalisert næringslag/forum, og har gjeve tiltak med solid lokal forankring og eigarskap. Har vore viktig i høve til breibandsutbygging og nye møteplassar for regional samhandling.

- Noko skepsis til bruk av bedriftsretta midlar gjennom Innovasjon Norge.

Organisering og forvaltning 2007 - 2013

- Kvar einskild kommune utviklar årsplanar for bruken av midlane. Dette har vore i samarbeid mellom næringsliv, forvaltning og politikarar.

- Årsplanane vert godkjent av fylkesutvalet og samordna med RUP. Årsplanane skal bygge på regionale/lokale planar.

- Nærings- og miljøutvalet fungerer som styringsgruppe.

- 3 representantar for kommunane utgjer eit arbeidsutval.

- Midlane vert administrert av Møre og Romsdal fylke, ved regional- og næringsavdelinga.

- Kommunane søker regional- og næringsavdelinga om midlar til enkeltprosjekt. Dette er berre ein formalitet - skal innvilgast dersom dei er i tråd med gjeldande lokale/regionale planar og sentralt regelverk.

Strategiar mot 2013

- Kommunane nøgd med storleiken på midlane i år (31,5 mill. kr.).

- Kort tid til planlegging for kommunane.

- Talet på kommunar redusert frå 21 til 10/6 (?).

- Ifølgje Møreforskning sine tal er det 4 kommunar som likevel ikkje skal ha kompensasjon. Korleis løyser ein dette? Overgangsordning?

- Fordelinga av midlane ikkje endeleg vedteke. Tiltak i kvar einskild kommune eller felles prosjekt?
- Handlingsplanar er p.t. ikkje på plass.
- Semje om å bruke minst mogleg gjennom Innovasjon Norge.
- Stimulere til framleis sterkt engasjement frå næringslivet.

Sogn og Fjordane

DAA – Fondet 2004 - 2006

- Har fordelt om lag 240 mill.kr. i perioden.
- Fordeling 40 – 60 på regionale- og bedriftsretta tilskot.
- Handlingsplanar er bygd opp basert på næringslivet sine utfordringar og fylkesplanen for Sogn og Fjordane.

Erfaringar

- Svært godt samarbeid og kontakt mellom fylkeskommune og næringsliv. Ordninga har revitalisert kontakten mellom ulike offentlege og private aktørar i fylket.
- Næringslivet viser samfunnsansvar.
- Fylkeskommunen har stor tiltru til næringslivet.
- Næringslivet meir aktivt med i RUP.
- Betre koplingar mellom næringslivet og Innovasjon Norge.
- Ein har realisert mange spanande og viktige prosjekt i fylket.
- Samarbeid på tvers av kommunar, fogderi og fylke.
- For mykje fokus på ”å kompensere dei råka bedriftene” kan føre til mindre gode og ”desperate” prosjekt.
- Fondsstyret har vore svært nøye på inhabilitetsproblematikken, men den er der.

Strategiar i høve til ny ordning 2007 - 2013

- INU - Interkommunale næringsretta utviklingsfond.
- 3 av 26 kommunar er ”ramma” (Flora, Førde og Sogndal). Om lag 21 mill. kr. i 2007.

- Fylkeskommunen har, etter ønske frå næringsliv og kommunar, tillate ein ”vidareføring” av tidlegare ordning.
- Plan og næringsstyret i fylket skal godkjenne handlingsplanen.
- Stiftelsemøte i april 2007. 10 styremedlemmar – 3 ordførarar, leiar for Plan og Næringsstyret, 2 bedriftsrepresentantar frå Førde, 2 frå Flora, 1 frå Sogndal og 1 frå NHO. NHO har styreleiarar og sekretariat.
- Handlingsplanen skal vere ferdig og godkjennast av årsmøte i september 2007.
- Handlingsplanen skal delast inn i regionale utviklingstiltak og bedriftsretta tiltak.

Sør - Trøndelag

Erfaringar

- Næringslivet har ønska eigarskap og lokal forvaltning av midlane. Dette har resultert i ei lokal fordelingsnøkkel med unntak av Fosen-regionen (6 kommunar) som har gått saman om eit vegprosjekt.
- Næringslivet har vist engasjement, og dette i tillegg til midlar har medverka til ei revitalisering av lokale næringsforeiningar.
- Samarbeidet mellom kommunane og næringsforeiningar/næringsliv vert opplevd som meir ”likevektig”. Dette fordi næringslivet no kan medverke med spleise og ”påverknadsmidlar”.
- Trass i ønske om lokalt eigarskap og forvaltning – og eit veldig behov for kompensasjon direkte til eigen bedrift – ser ein også fleire stader at det vert løyvd midlar til andre formål. Dette gjeld særleg til samfunnsmessige formål som til dømes kultur, idrett, infrastruktur m.v.
- Innovasjon Norge har tatt på seg rolla som forvaltar av bedriftsretta midlar. Dette har fungert veldig godt. IN føreset å ha hand om heile behandlingssprosessen. Det er ikkje aktuelt å overta saker etter at lokale mellomledd har vurdert sakene. Ein har hatt ein prosess i Sør-Trøndelag for å få lokalt nivå til å akseptere IN som forvaltarar. Dette har funnet si form og tilliten til IN er god.
- Utfordrande å få til eit ryddig og gjennomgåande rapporteringssystem som tilfredstiller KRD sine krav og forventningar.

Strategiar for 2007

- Sør-Trøndelag har 7 kommunar som ikkje får gjeninnført RDA. To av desse vert fullkompensert av fribeløp. Ramma for dei fem gjenstående er om lag 6 mill. kr. Ein har hatt møter med desse kommunane, både næringsliv og offentlege aktørar. Det vart uttrykt at ramma bør nyttast til direkte kompensasjon så langt det er muleg. Noko som betyr at verksemdar som er i posisjon for å få transportstøtte vil fremme dette som ei løysing. Vidare vart det uttrykt ønske om at midlane vert overført til kommunale næringsfond – og får ein lokal profil nokså lik den som Sør – Trøndelag har knytt til 2004 - 2006 regimet.

- Ein har til no ikkje endeleg avklara vidare samarbeidsmodellar i høve til vidareføringa av ordninga eller evt. føringar for bruken av 60-posten. I løpet av august 2007 vil det politiske miljøet i Sør-Trøndelag fylkeskommune behandle saka om korleis ordninga skal innrettast. Signaler til no frå politisk nivå at ordninga bør gjerast mest mogleg ubyråkratisk.

Nordland

Erfaringar

- Inntrykket i Nordland etter kontakt med brukarar og ”forvaltarar” er at ein har hatt positive effektar i forhold til auka samarbeid og samhandling mellom sektorar og fagmiljø. Tilløp til ”likevekt” mellom private og offentlege aktørar gjennom tillitsbygging m.v.

- Brei involvering frå næringslivet og dei ulike bransjane i Nordland.

- Engasjement og eigarskap i prosessen.

- Fleire samarbeidsprosjekt både interkommunalt og sektorovergripande. Oppslutning frå næringslivet i Nordland om satsing på større infrastrukturtiltak og fellestiltak som til dømes bypilarane i Bodø (Nasjonalhavna, Universitetet og Nytt Kulturhus).

- Regionprogramma. Regional ulikskap (ulike satsingar og prioriteringar). Oppsøkjande verksemd og dialog mellom sekretariata og søkjarane. Midlane er brukt – avvikling.

- Bransjeprogramma. Fylkesovergripande vurderingar og prioriteringar. 80 prosent av midlane har gått til kompetanseheving, men ein har ubrukne midlar i fleire program.

DA – Utviklingsprogram Bodø 2013

- Differensiert arbeidsgjevaravgift vert gjeninnført i 2007. Bodø får 7,9 prosent i arbeidsgjevaravgift, mot 5,1 prosent i resten av Nordland (høgaste sats i sør er 14,1 prosent). Meirkostnadane i Bodø skal kompensast – 134 mill. kr. i 2007.

- Programmet sine hovudmål: i) Vidareutvikle Bodø som ein markert og velfungerande fylkeshovudstad (regionhovudstad) og skape positive ringverknader for resten av Nordland. ii) Verdi- og nyskaping i næringsliv og samfunn, skape gode rammevilkår. iii) Gjere Bodø/ Nordland attraktiv som bu- og etableringsstad – spesielt for unge menneske. iv) Utvikle fleire, nye kunnskapsintensive arbeidsplassar til nytte for Nordland og Bodø.

- Brukarmedverknad i planprosess 1: Fylkesråd, ordførar og regiondirektør i NHO er med i styringsgruppa. Nordland fylkeskommune, Bodø Næringsforum, Høgskolen i Bodø, Innovasjon Norge Nordland og Team Bodø er med i prosjektgruppa. Har hatt eit eige opplegg med m.a. ulike dialogmøte, ”forslagskasse”, kontakt med brukarar og forvaltarar av RDA og eigne møte og samtalar med brukarar og næringslivet. Hovudintrykket er at ein har positive erfaringar med bedriftsretta støtte frå RDA-ordninga, og desse vert vidareført. God oppslutning om innretning og formålet med kompensasjonsmidlane (brei næringsretta innsats). Tilslutning til programstruktur og forvaltningsmodell. Innvendingar mot opplegget for brukarmedverknad og tempoet i planprosessen.

- Programstrukturen har vore knytt til "Bodø i nye markeder", "Nasjonale posisjonering", "Reiseliv, handel og service", "Nyskaping", "Kunnskapssamfunnet Bodø", "Bedrifts-/bransjeretta utviklingstiltak" og Næringsrettet infrastruktur". Dei bedrifts- og bransjeretta utviklingstiltaka er innafor statsstøtteregelverket, infrastruktur- og samfunnstiltak utanfor statsstøtteregelverket.

- Forvaltningsmodell. Programrådet fremmar forslag til utviklingsprogram og handlingsplanar. Ein har vidare 7 programutval som fremmar forslag til tiltak og prioriteringar for sine delprogram til programrådet. Fylkestinget/-rådet vedtek program, årlege handlingsplanar og fordeling av årlege rammer på innsatsområda. Eit eige programstyre treff løyvingsvedtak i einskildsaker utanfor statsstøtteregelverket. Innovasjon Norge treff løyvingsvedtak i einskildsaker innafor statsstøtteregelverket. Næringslivet har fleirtal i programråd og programutval, medan ein har politisk fleirtal i programstyret.

- Handsaming av handlingsplan i programrådet i mai 2007, felles evalueringssmøte (programråd og programutval) i juni 2007.

- Bruk av DA-midlane i 2013-perspektivet: 42 prosent til bedrifts- og bransjeretta tiltak. For 2007 og 2008 utgjer dette 56,2 mill. kr. pr. år i gjennomsnitt. 58 prosent til næringsretta infrastruktur- og samfunnstiltak. For 2007 og 2008 utgjer dette 77,5 mill. kr. pr. år. i gjennomsnitt. 270 mill. kr. av ramma til infrastruktur- og samfunnstiltak vert reservert til tre bypilarar (Nasjonalhavna, Universitetet og Nytt Kulturhus). Fordelinga på bedrifts- og bransjetiltak og infrastruktur- og samfunnstiltak, føreset revurdert etter 2008.

- Gjennomføring. Nordland fylkeskommune og IN bør samarbeide om ein brukarvennleg løysing av operativ forvaltning av DA-midlane slik at bedrifter og andre aktørar har ein stad ("ei dør") å vende seg til. Forvaltninga av DA- midlane bør bli operativ så tidleg som mogleg hausten 2007.

Andre regionale utviklingsoppgåver

- Ein slit i Nordland med å få næringslivet til å delta i formelle møtearenaer og nettverk, til dømes konferansar og seminar. Men høg grad av brukarmedverknad gjennom DA-prosessen kan medverke til å snu denne tendensen då fleire bedrifter har fått kontakt og kjennskap til fylkeskommunen som næringsutviklar. Er økonomiske midlar nøkkelen til brukarmedverknad og deltaking frå næringslivet og andre aktørar?

- I Nordland ønskjer ein i tida framover å revitalisere partnerskapsarbeidet (jf. næringslivet si rolle). Vidare vil ein opprette Globaliseringsråd og Utviklingsprogram.

3. Gruppearbeid under samlingane. Refleksjonar knytt til verkemiddelutvikling – krav og forventningar til ulike nivå

Formålet med gruppearbeida under samlingane i juni 2007 var i første rekkje drøfting av felles problemstillingar og erfaringsutveksling. Dette særleg knytt til:

- Verkemiddelbruk. Korleis har verkemiddelbruken fungert i perioden og korleis bruke midlane i det vidare (inkludert restmidlane)? Skal ein til dømes nytte midlane til å initiere, tilrettelegge og vidareutvikle ulike lokale og regionale samarbeidsprosessar eller skal ein i sterkare grad nytte midlane til særskilde innsatsområde og satsingar i fylka (breiband m.v.).
- Samarbeid og arenabygging mellom ulike aktørar om verkemiddelbruken. Korleis kan ein utvikle dei positive erfaringane med samarbeidet og arenabygginga knytt til verkemiddelbruken mellom ulike lokale og regionale aktørar, og mellom regionalt og nasjonalt nivå?
- Forholdet mellom 60-posten og 61-posten. I kva grad og på kva måte har ordninga med næringsretta utviklingstiltak overføringsverdi i høve til organisering, forvaltning og bruk av regionale midlar gjennom 60-posten?

Gruppearbeid og plenumsdiskusjon. Gardermoen, 4.- 5. juni 2007

Gruppe 1 (Walderhaug - IN Hedmark, Thomassen - Næringsrådet i Gjøvik-regionen, Frantzen - Telemark fylkeskommune, Selsvold - Kvam herrad)

Gruppe 2 (Hartvedt - Hedmark fylkeskommune, Brenna - Valdresregionen, Hvideberg - Aust-Agder fylkeskommune, Gjerde - Samarbeidsrådet for Sunnhordaland)

Gruppe 3 (Jensen - NHO Buskerud, Haddeland - Vest-Agder fylkeskommune, Tennebekk - Hordaland fylkeskommune, Mogen - Tinn kommune)

Gruppe 4 (Sveipe - Oppland fylkeskommune, Stabæk - Buskerud fylkeskommune, Løland - Sauda Vekst AS, Arnesen - Hordaland fylkeskommune, Sylte - Gausdal kommune)

Gruppe 5 (Sandbakken - Regionrådet for Midt-Gudbrandsdal, Solvang - Nome kommune, Øvrebø - Rogaland fylkeskommune, Nyberg – Hedmark fylkeskommune)

Verkemiddelbruk

- Svært positive erfaringar i fylka i høve til ordninga og til forvaltninga av midlane. Det vert viktig å vidareføre organiseringa og forvaltninga av verkemiddelet på ein slik måte at ein tek vare på dette i det vidare arbeidet med ordninga. Dette særleg knytt til "samforståinga" mellom offentleg forvaltning og privat næringsliv, ansvarleggjinga av ulike lokale og regionale aktørar, "katalysatoreffekten" som midlane har hatt i ulike område, og etablering og utvikling av ulike lokale og regionale nettverk og positive samarbeidsprosessar relatert til midlane.

- Viktig å føre vidare ei "ubyråkratisk" forvaltning av midlane.
- Viktig å få på plass eit "regime" for robust bruk av midlane med balansert styring frå fleire aktørar.

- For fylke med små midlar eller som har fått omfattande reduksjonar i løyvingane i 2007 vert det viktig i tida framover å tilpasse forvaltninga og finne høveleg administrativ organisering av midlane. Nokre fylke ønskjer å delegere forvaltninga av midlane til lokalt og kommunalt nivå der ulike lokale tiltak vert prioritert. Ein vil ikkje leggje føringar for forvaltninga av midlane som er avvikande med ønskja og behova til bedriftene i området.

- Nokre fylke har forventningar om ei sterkare rolle til fylkeskommunen gjennom til dømes politiske føringar med utgangspunkt i RUP-prosessane. Andre fylke ønskjer same organiseringa og forvaltninga av verkemiddelbruken som tidlegare, der til dømes fylkeskommunen er representert i styringsgrupper for forvaltninga av midlane. Nokre fylke har til no ikkje fatta endeleg vedtak om organiseringa og bruken av midlane.

- Positive erfaringar i fylka med samarbeid om verkemiddelforvaltninga med ulike aktørar frå offentleg forvaltning, privat næringsliv m.v. I område der ein framleis har kompensasjonsmidlar vert det viktig å vidareføre ”modellen” og dei gode erfaringane med ordninga regionalt. I område der ein ikkje lenger har kompensasjonsmidlar må ein freiste å overføre dei positive erfaringane og effektane også her. Dette kan ein gjere gjennom avsetning av midlar (”pott”) for å bygge nettverk og gje moglegheiter for aktiv næringsutvikling.

- Effektmålingar av verkemiddelbruken bør m.a. knytast til befolkningsutvikling, bedrifts-etablering m.v.

Restmidlar (2007 -)

- Nokre uttrykte at det var uheldig at desse midlane vert kalla ”restmidlar”.

- Forslag om at restmidlar ikkje vert ”øyremerka” men overført til fylka slik at fylka kan nytte restmidlane til å ”smørje” lokale og regionale samhandlings- og samarbeidsprosessar mellom ulike offentlege og private aktørar (VRI-partnerskap, samarbeidstiltak og prosjekt med Innovasjon Norge, SIVA m.v.) eller i høve til ulike ”distriktsutviklingstiltak” (stadsutvikling, desentralisert høgskulesatsing, infrastrukturtiltak, kulturtiltak m.v.).

- Forslag om å overføre restmidlar til 60 – posten. Dette for å unngå å byggje opp eigne forvaltningsapparat for desse midlane.

- Forslag om at 61 - midlar ikkje vert 60 – midlar. Dette m.a. knytt til det særmerkte ved 61 – midlane.

- Forslag om avsetning av restmidlar for å bygge nettverk og gje moglegheiter for aktiv næringsutvikling. Til dømes kan restmidlar nyttast som reiskap for lokal og regional næringsutvikling og satsing, der næringslivet framleis deltek.

Samarbeid og arenabygging

- Ordninga har i stor grad aktivisert og engasjert næringslivsaktørar lokalt og regionalt.

- Ordninga har i stor grad etablert nye og forsterka eksisterande arenaer for samarbeid og ”strategisk tenking” lokalt og regionalt.

- Ordninga har medverka til å utvikle samspelet mellom fylkeskommune, kommune/regionråd og det private næringslivet m.v. Dette har viktig overføringsverdi til andre tilskotsformer.
- Høgskulane har i ulik grad vore involvert i dei regionale samarbeidsprosessane i høve til forvaltninga av midlane.
- Innovasjon Norge si rolle har vore ulik i dei ulike fylka i høve til verkemiddelbruken. Innovasjon Norge har såleis i ulik grad og på ulik måte vore knytt til organisering og forvaltninga av midlane.

Gruppearbeid og plenumsdiskusjon. Hell/Stjørdal, 13.-14. juni 2007

Gruppe 1 (Bjørn – Troms fylkeskommune, Brekke – Møre og Romsdal fylke, Nesheim – IN Sogn og Fjordane, Høgås – Rana Næringsutvikling, Kvangardsnes – Haram kommune)

Gruppe 2 (Jensen – Nordland fylkeskommune, Stormo – Sogn og Fjordane fylkeskommune, Hemmingsen – IN Troms, Lyche – Gjemnes kommune)

Gruppe 3 (Egge – Nord-Trøndelag fylkeskommune, Olsen – Troms fylkeskommune, Kymre – IN Nordland, Wilhelmsen – NHO Troms, Breivik – Vanylven kommune)

Gruppe 4 (Landsem – Sør-Trøndelag fylkeskommune, Trane Jensen – Nordland fylkeskommune, Baug – NHO Sogn og Fjordane, Norheim – Statens Vegvesen Region Midt, Movik – Bodø Næringsforum)

Verkemiddelbruk

- Ordninga har utløyst positive effektar på lokalt og regionalt nivå. Ein har utvikla engasjement knytt til verkemiddelbruken grunna reell innflytelse tidleg i prosessen. Både næringslivet og andre aktørar ønskjer i høve til verkemiddelstyring generelt å vere reelle bidragsytarar, ikkje ”høyringsinstansar”.
- Ordninga har gjeve rom for kreativitet og regional tilpassing.
- Verkemiddelbruken gjennom 60-midlane er i større grad knytt til etablerte strukturar og avgrensa ”fridom”. Bruken av 60-midlane må eventuelt omstrukturast eller at ein gjennomfører nye prosessar på regionalt nivå.
- Viktig med god og samordna rapportering av verkemiddelbruken og effektmålingar der ein har utvikla høvelege og tilpassa (”treffsikke”) indikatorar for bruken av midlane.
- Viktig å analysere nærare prosessane knytt til verkemiddelbruken på lokalt og regionalt nivå.

Restmidlar (2007 -)

- Restmidlane er ikkje ”næringslivet sine midlar”, men det er viktig at næringslivet har aktiv medverknad i bruken av midlane.

- Forslag om å bruke restmidlar for å forbetre ulike regionale prosessar (særleg RUP-prosessar). Dette for å freiste å vidareutvikle partnerskapsarbeidet på ulike nivå og mellom ulike aktørar.

- Forslag om å bruke restmidlar i forhold til målretta kompetansehevingsprogram som til dømes eldre arbeidstakarar eller innan reiselivsnæringa, betre mobildekning og marknadsføre Noreg som bustad for innbyggjarar frå EØS-området (i lys av busetnadsproblematikk og fråflytting frå distrikta).

- Forslag om å bruke restmidlar i forhold til reiselivssatsingar lokalt og regionalt, stadsutvikling og FoU-satsingar knytt til m.a. marknadsutvikling, produktutvikling og internasjonalisering for å skape innovasjon og entreprenørskap på ulike nivå. Viktig med sterk brukarmedverknad i høve til slike satsingar.

- Viktig at næringslivet vert involvert for å planlegge bruken av restmidlane.

- Viktig å bruke erfaringane frå 61-posten også på satsingar i forhold til restmidlane. Dette gjeld særleg dei positive erfaringane knytt til m.a. medverknad frå næringslivet og andre aktørar og ulike samarbeidsprosessar på lokalt og regionalt nivå. Det er såleis viktig at partnerskapstenkinga frå 61-posten vert lagt til grunn i høve til forvaltninga av restmidlane for å få til målretta satsingar.

- Noko uvisst om det er nødvendig på lokalt og regionalt nivå med nasjonal koordinering av restmidlane eller ikkje.

60-posten versus 61-posten

- Viktig at ein overfører erfaringane frå 61-posten i det vidare arbeidet i høve til RUP-arbeidet og 60-posten. Dette særleg knytt til at brukarmedverknaden aukar treffsikkerheita i høve til verkemiddelbruk generelt, breiare partnerskap gjev auka kreativitet og dugnadseffektar i forhold til regionale utfordringar, partnerskap på lokalt og regionalt nivå gjev innspel til andre samfunnsområde enn 60-posten (til dømes betre regionale rammevilkår gjennom samferdsels-tiltak m.v.). Utfordringane er knytt til at 60-posten i stor grad er "oppbunden" gjennom ulike reglar og føringar.

- RUP-prosessane i fleire fylke har forbettringspotensiale. Dette m.a. utifrå dei positive erfaringane med gode regionale samarbeidsprosessar med ulike regionale aktørar knytt til ordninga med næringsretta utviklingstiltak. Viktig å aktivisere aktørane i høve til RUP-arbeidet og få eigarskap til dei ulike prosessane på regionalt nivå.

- Viktig at fylka styrkar sitt brukarperspektiv. Fylka må "sleppe" noko av kontrollen med forvaltninga av midlar og involvere næringslivet meir aktivt. Samarbeidet må utviklast over tid slik at ulike aktørar har tillit til kvarandre. Ein må leggje til rette for samarbeidsarenaer regionalt der både offentlege og private instansar medverkar i prosessane. Framtidig forvaltningsmodell av 60-posten og 61-posten må ta utgangspunkt i fylka sine respektive utfordringar og ein må sikre raskare vedtak. Det er såleis viktig at KRD opprettheld formuleringar gjennom St.meld. nr. 21 (2005-2006) m.v. om "å bygge på erfaringar frå 61-midlane."

4. Rapportering

I høve til fylka si rapporteringa av midlane i perioden presenterte seniorrådgjevar Eli Nygaard, Kommunal- og regionaldepartementet, erfaringar på nasjonalt nivå i høve til rapporteringa av midlane frå ordninga.

Hovudinstrykka som Kommunal- og regionaldepartementet har gjort til no i høve til rapporteringa frå fylka er rimeleg positive, men på nokre område har ein framleis utfordringar i høve til å få i stand ein tilfredsstillande rapportering knytt til bruken av midlane. I høve til avsetning av midlar til ulike fond, vart det m.a. uttrykt at dette er mogleg dersom det er ein del av ordinær løyving og til spesifikke formål.. Dersom tiltaket fell bort, må midlane nyttast i samråd med departementet. Det er derimot ikkje høve til å etablere eigenkapitalfond (jf. forskriftene for ordninga).

Rapporteringskrav – beskrivande

- Utfordringane til næringslivet må beskrivast.
- Ein må rapportere på mål og forventa resultat.
- Ein må rapportere på måloppnåing. Er måla nådd? Resultat.
- Manglar i høve til rapportering på større prosjekt.
- Ein skal vise til samarbeid over fylkesgrensene.
- Næringslivet si rolle skal beskrivast.
- Overholdelse av statsstøtteregelverket.

Dei største manglane i høve til rapportering

- Ein må halde fristen for innlevering av rapportering.
- Ein må rapportere på mål og forventa resultat.
- Ein må rapportere i høve til måloppnåing - Er måla nådd? Resultat?
- Manglar i høve til rapportering på større prosjekt.

Rapportering - statistikk

- Ikkje bra nok, men betre enn på 60-posten.
- Også her for sein innsending.
- Viktig med påføring av "forvaltar" og "type midlar" jf. rapporteringssystemet.
- Viktig med opplysningar om kva for instans som er "forvaltar" av midlane?

- Kategorisering. KRD har gjort oppretting av om lag 70 tilsegn. Til dømes Kat. 10 - Kun administrative utgifter av ordninga. Kat. 6/7 - Infrastrukturtiltak. Støtte til bedrift/støtte til offentlege tiltak.

- Bruken av underkategoriar.

- Bruken av kommunenummer.

5. Strategi for vidareutvikling av verkemiddel – kva har vi lært og korleis vi vil arbeide vidare. Forventningar til fylka frå departementet

Under samlingane i juni 2007 presenterte avdelingsdirektør Pål Erik Holte (Kommunal- og regionaldepartementet) førebelse erfaringar og forventningar til fylka knytt til ordninga med næringsretta utviklingstiltak og bruken av kompensasjonsmidlar. I tillegg vart det reflektert over fleire viktige og sentrale utfordringar og problemstillingar i høve til det vidare arbeidet med forvaltninga av midlane. Det vart frå departementet understreka betydninga av framleis nær og tett dialog mellom nasjonalt nivå og regionalt nivå i dei vidare prosessane i høve til vidareføringa av verkemiddelbruken. Både i høve til bruken av dei ordinære midlane gjennom ordninga og restmidlane frå 2007. I tillegg ønskja ein frå departementet å få konkrete tilbakemeldingar og innspel frå fylka (jf. gruppearbeida under samlingane) vedkommande forvaltning og organisering av framtidig verkemiddelbruk på regionalt nivå. Dette særleg i høve til forholdet mellom 60-posten og 61-posten.

Situasjon: 2006 versus 2007

- Gjeninnført DA i 2007. Inkludert automatisk BS i alle tidlegare område.
- Vidareført kompensasjon. Mindre omfang (geografi, budsjett). Sterkare FK-rolle, men framleis sterk brukarmedverknad.
- Felles/utvida retningsliner med kap. 551.60. I tråd med desentraliseringsmålet.
- Andre forhold. Nasjonal TSO forsvinn, men ein regional TSO vil leve vidare. Også felles rapportering (fom 2007).

2007- midlane

- Budsjettvolum. Ordinær DA-kompensasjon. Restmidlar (Grunna overgangen frå bustad til arbeidsstad).
- Restmidlar i 2007. Større geografi (heile DU-området). Øyremerka breibånd, koordinert med Høykom-midlar.
- Kva med restmidlar 2008 – 2013? Ein må avklare nærare aktuelle formål.

Erfaringar. Vurdert frå Kommunal- og regionaldepartementet (KRD).

- Ordninga er eit "friskt pust" i høve til regional utvikling (generelt).
- Sterkt næringlivsengasjement.
- Desentralisert2.
- Midlane har blitt godt forvalta.
- Ordninga er nyttig i annan samanheng. Nettverksbygging. Overføringsverdi.

Evaluering. Kap. 551. 60

- Mål. Betre informasjon til Stortinget og betre dialog mellom KRD/REGA og FK. Måle effektar.
- Godt dekkja allereie. IN-midlar. Interreg.
- Kva med FK sine "eigne" midlar? Kva med kommunale næringsfond?
- Kva no? Utvikle system med faste indikatorar. Gjennomføre målingar på udekkja midlar. Strategiske analyse. Casestudiar.
- Organisering. Referansegruppe. Framdrift. Utlysning.
- Overføringsverdi til kap. 551.61.

Vidareføring. Viktige refleksjonar og utfordringar.

- Vil ein klare å sjå 60- og 61-postane i samanheng?
- Vil ein bruke erfaringane frå 61-posten på 60-posten?

6. Kan fylkeskommunen vere ein sentral aktør i regional utvikling?

Professor Jørgen Amdam ved Møreforskning Volda og Høgskulen i Volda presenterte under samlingane fleire innspel og problemstillingar knytt til m.a. fylkeskommunane si sentrale rolle i høve til regional utvikling. I høve til ordninga med dei næringsretta utviklingstiltaka vart forvaltning og organisering av 60-posten og 61-posten diskutert. Dette særleg knytt til i kva grad og evt. korleis ein kan overføre erfaringar og lærdom både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå vedkommande bruken av 61-midlane i høve til framtidig forvaltning av 60-posten.

Tema til diskusjon og refleksjon

- Refleksjonar om 60 og 61 midlane.
- Partnerskapet si rolle i regional utvikling.
- Utfordringane knytt til governance – partnerskap.
- Fylkeskommunens rolle i regional utvikling.
- Statens rolle og samarbeid med fylke.

Fylkeskommunen som utviklingsaktør og partner

- Politisk oppslutning – legitimitet spesielt regionalt – sams ”talerør”.
- Kunnskap – om regional situasjon, utfordringar og løysingar.
- Kapasitet og relasjonar – til prosessinitiering og leiing: utgreiingar, deltaking.
- Mobiliseringsevne – skape oppslutning om handling ...
- Kapital – til medfinansiering og risikodeling.
- Tillit og sjølvtilit – frå samarbeidspartnar og til eigne initiativ, må tru på eigne planar, strategiar og handlingar.
- Debatt og samarbeid – må vere ein likeverdig partnar som deltek i meiningsdanning og som er ein samarbeidspartnar å stole på – kontinuitet.

Lærdom – samarbeid. ”Å leve saman men forskjellig”

- Brei deltaking og aktiv argumentasjon er avgjerande for å skape oppslutning om strategiar og satsingar.
- Fokus på dei store utfordringane, situasjon, visjonar og strategiar.
- Planlegging av prosessar; deltaking, arenaer, vedtaksprosessar, avtaleformer m.v.

- Samtale og samarbeid blir dei viktigaste reiskapane for å skape visjonar, strategiar og handlingar.
- Samfunnsplanlegging krev utvikling og bruk av alle former for kapital – også sosial.
- Partnerskap og utviklingsarbeid må byggje på og fremme demokratiske arbeidsmåtar og vedtaksprosessar for å unngå ”demokratisk underskot” og korrupsjon.
- Samordne i tid offentlege utviklings- og planleggingsprosessar.
- Partnerskap mellom aktørar kan vere strategisk, taktisk og operativt (gjennomføring), som regel er det lettast å engasjere aktørar i næringslivet og det sivile samfunnet i operative partnerskap som har direkte nytte for dei.

Korleis kan ein gjere systema ”forutsigbare” og fleksible samstundes?

60-posten - situasjon:

- Midlane er små i dei fleste fylka og dette gjer at kampen om fordeling m.v. vert spesielt viktig. I fylke som Nordland med store midlar kan ein truleg sjå større fleksibilitet samanlikna med andre fylke. Der er fylkeskommunen også politisk pragmatisk og administrativt sterkt støttande i forhold til 61-middelbruken.
- Tradisjonsbunden ”sjølvbinding” til middelbruk gjer at det opplevde ”handlingsrommet” blir lite og inviterer ikkje til politisk aktivisering, mobilisering av nye aktørar og tema, eller til strategiske endringar.
- Denne ”sjølvbindinga” gjer at fylkeskommunen har lite midlar til ”styring på marginalen” gjennom samarbeid med andre aktørar. I til dømes frifylkeforsøket var ”frie midlar” ein vesentleg ressurs for å kunne invitere til partnerskap og samarbeid og som også verka styrande på til dømes middelbruken til statlege og private aktørar.

Korleis få til god fellesstyring – samarbeid – kommunikasjon - dialog?

Viktige element:

- Aktørar – roller.
- Arenaer – møteplassar.
- Prosessar.
- Relasjonar.
- Reglar.
- Makttilhøva lokalt/regionalt.

Utvikling

Ovanfrå: Allokering – government – forvaltningsregime – funksjonalitet og effektivitet? Å ha gode og legitime system.

Nedanfrå: Sjølvhjelp - mobilisering – governance – utviklingsregime – identitet og tillit? Sosialt/kollektivt entreprenørskap.

Kva er partnerskap?

- Partnerskap er ein måte å organisere aktørar knytt til ei bestemt sak, saksfelt eller område, som gjer det mogleg for partane i fellesskap å styre i samsvar med prinsipp som dei sjølve utviklar.

- Frå "government" (sentral statsstyring - regelstyring) til "governance", gjerne oversatt til "fleiraktør- og fleirnivåstyring" – fellesstyring ut frå plan/avtale.

- Uformelle og formelle partnerskap.

Framgangsrike strategiar

- Vert utarbeidd i nettverk av private og offentlege aktørar.

- Gjeld problem som er eigd av involverte aktørar, og at aktørane greier å utvikle unike synergjar – sams visjonar og handlingar.

- Kor framgangsrik strategien er kan berre vurderast i ettertid

Strategisk og kommunikativ planlegging

- Brei deltaking og aktiv argumentasjon for å skape oppslutning om strategiar og satsingar.

- Fokus på store utfordringar – men også dei små problema som opptek folk.

- Strakstiltak så vel som langsiktig satsing.

- Partnerskap og samarbeid i planleggings- og løysingsarbeid.

- Lære av det ein gjer godt og dårleg .

Korleis organisere ein betre strategisk kommunikativ dialog mellom stat og fylke (region)?

- Korleis utvikle gode læreprosessar på statsnivå knytt til regional utvikling?

- Korleis få betre strategisk fokus på bruken av 60 (og 61) midlane i fylka?

- Korleis få til betre læring mellom stat og fylke?

Korleis få til betre ansvarsdeling regionalt?

- Korleis ansvarleggjere brukarar?
- Politikarrolla.
- Skilje mellom den proaktive utviklingsagenten og forvaltaren.

Korleis få til betre læring mellom lokale og regionale aktørar?

- Korleis få større brukarstyring av ”nye 60-midlane”?
- Erfaringslæring.
- Gode døme.
- Opplæring og organisasjonsutvikling.

7. Tema og problemstillingar for vidare diskusjonar

Gjennom dei ulike presentasjonane, diskusjonane og gruppearbeida under samlingane i juni 2007 vart det påpeika fleire ulike viktige temaområde og problemstillingar i høve til det vidare arbeidet med verkemiddelordninga generelt, bruken av restmidlar og eventuelle føringar for bruken av 551.60-posten utifrå erfaringane til no med 61-posten.

Verkemiddelbruk

- Ulike situasjonar og utfordringar i dei ulike fylka har medverka til ulike prosessar regionalt, ulik organisering og forvaltning, og dette har truleg ført til ulik bruk og tilpassing av verkemiddelbruken gjennom ordninga. I kva grad influerer til dømes "forvaltningsregima" verkemiddelbruken, dvs. har organiseringa av ordninga påverka verkemiddelbruken regionalt?

- Fellessatsingar versus bedriftstiltak ("områderettferd vs. bedriftsrettferd"). I kva grad er det endringar over tid i høve til forholdet mellom til dømes verkemiddelbruk knytt til fellestiltak og infrastrukturtiltak lokalt og regionalt versus til dømes bedriftsutviklingstiltak og andre "nære tiltak" i høve til næringsutvikling lokalt? Er tenkinga i bruken av verkemiddelet frå næringslivet si side knytt til "what's in it for me" eller "what's in it for us"?

- Forvaltning av midlane. I kva grad påverkar næringslivet forvaltninga av midlane – er til dømes næringslivet i sterkare grad og meir aktivt med i vedtak om bruken av midlar til meir ein har desentralisert forvaltninga til lågare nivå i fylka? I kva grad er 61-ordninga eit "korrektiv" eller supplement til det representative demokrati på regionalt nivå gjennom næringslivet si aktive deltaking i prosessane? Er dei nye partnerskapa på lokalt og regionalt nivå varige? I kva grad vil det evt. skje endringar i høve til næringslivet si påverknad knytt til føringane i St. meld. nr. 21 (2005 – 2006) om at framtidig forvaltning av midlane skal kombinere omsynet til sterkare folkevald styring og kontroll og samstundes sikre god brukarmedverknad frå viktige samfunnsaktørar.

- Forankring i strategisk planlegging på fylkesnivå. I kva grad er handlingsplanane er fundert i ein felles oppfatning av utfordringar? I kva grad er forvaltninga og bruken av midlar forankra i eksisterande (formelle) planar? I kva grad har det vore prosessar på kommunalt, regionalt og fylkeskommunalt nivå for evt. å integrere planar? Har ordninga medverka til auka legitimitet til fylkeskommunen som regional utviklingsaktør gjennom ulike samarbeidstiltak i fleire fylke? I kva grad vil det evt. skje endringar knytt til føringane i St. meld. nr. 21 (2005 – 2006) om at det skal vere meir samkøyrd planprosessar, og at innrettinga av innsatsen i kvart fylke må vere i tråd med mål og overordna strategiar i fylkesplanen?

- Innovasjon Norge si rolle på nasjonalt og regionalt nivå. I kva grad er rolla til Innovasjon Norge ulik i dei forskjellige fylka? Kvifor er det slik og evt. kva konsekvensar har dette for verkemiddelbruken regionalt?

- I høve til framtidige effektmålingar og casestudiar i høve til ordninga vert det viktig å utvikle høvelege indikatorar for verkemiddelbruken. I kva grad verkar verkemiddelet, dvs. kva er effektane av støtta? Er addisjonaliteten høg, dvs. i kor stor grad har midlane gjennom ordninga generert andre økonomiske midlar? Kva kan vi lære av ulike lokale og regionale prosjekt? I kva grad har desse overføringsverdi i høve til regional utvikling?

Restmidlar

- Kva med restmidlar i perioden 2008 – 2013? Kva slags aktuelle formål skal evt. midlane brukast til? I kva grad skal nasjonalt nivå leggje føringar for bruken av restmidlar? I kva grad skal restmidlar nyttast til samarbeidstiltak m.v. for å fremme arenabygging og partnerskapsprosessar på lokalt og regionalt nivå?

60-posten versus 61-posten

- I kva grad vil ein klare å sjå 60- og 61-postane i samanheng?

- I kva grad vil ein bruke erfaringane frå 61-posten på 60-posten i høve til regional utvikling? Dette særleg knytt til dei positive erfaringane med 61-posten i høve til engasjement og aktiv medverknad frå næringslivet (til dømes samanlikna med RUP-prosessar i ulike fylke), arenabygging og partnerskapsamarbeid på lokalt og regionalt nivå, ”kreativ innovasjon” på regionalt nivå m.v.

- Korleis skal ein i det vidare organisere og vidareutvikle ein betre strategisk dialog mellom nasjonalt nivå og regionalt nivå?

- Korleis skal ein få til betre samordning av verkemiddelbruken på regionalt nivå?

- Korleis skal ein få til gjensidig læring og overføring av kunnskap mellom ulike lokale og regionale aktørar i høve til verkemiddelbruk og regional utvikling?